

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра адміністративного, фінансового та інформаційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Виконання судових рішень у виконавчому провадженні

студентки 2 курсу, бм групи,
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації «Фінансове право» _____

Прошкіна Анастасія
Владиславівна

Науковий керівник
к.ю.н., доц. _____

Гуржій Анна Валеріївна

Гарант освітньої програми
к.ю.н., професор _____

Ніколаєва Людмила Вікторівна

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ	
1.1. Виконавче провадження як об'єкт науково-правових досліджень.....	6
1.2. Генезис системи виконавчого провадження в Україні.....	11
1.3. Правова природа судових рішень та їх роль у виконавчому провадженні..	21
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ	
2.1. Правове регулювання виконання судових рішень у виконавчому провадженні.....	32
2.2. Суб'єкти примусового виконання судових рішень.....	40
2.3. Загальний порядок виконання судових рішень у виконавчому провадженні.....	54
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ СУДОВИХ РІШЕНЬ	
3.1. Примусове виконання судових рішень майнового характеру.....	63
3.2. Примусове виконання судових рішень немайнового характеру.....	74
3.3. Примусове виконання судових рішень про звернення стягнення на доходи.....	80
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90

ВСТУП

Актуальність дослідження. Одним із важливих напрямів юридичної практики, що відображає ефективність усього механізму правового регулювання, є виконання юрисдикційних актів, що приймаються на захист прав та інтересів суб'єктів правовідносин.

Виконання судових рішень є завершальною стадією судового розгляду та невід'ємним елементом права на судовий захист, передбаченого статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

В порівнянні з минулими роками рівень виконання судових рішень від 4 - 5 % зріс до 18 %, однак, для середньоєвропейського рівня виконання судових рішень, а це 50 - 70 %, цього недостатньо.

За інформацією Мініюсту виноситься велика кількість судових рішень, які не можуть бути виконані. Наприклад, якщо боржник - в стані банкрутства, якщо згідно із законом встановлено мораторій, коли існує розстрочення або відстрочення виконання судового рішення. Також багато проваджень неможливо виконати, тому що у боржника немає активів, які можна стягнути, наприклад, у "аліментників". Також високий відсоток невиконання щодо проваджень, що стосуються заборгованості банкам.

Крім того, 7% рішень скасовуються судами, наприклад, за нововиявленими обставинами.

Якщо судові рішення системно не виконують, це призводить до зниження довіри людей до судової влади, посилює переконання про те, що вирішити проблеми, використовуючи правові інструменти, майже неможливо.

Так громадяни поступово зневірюються у можливості захисту їх прав і свобод.

Люди хочуть не лише отримати судове рішення, але й бачити його реальне виконання, яке є головним результатом судового процесу відновлення порушених прав та інтересів фізичних та юридичних осіб.

Актуальність тематики, складність і дискусійність окремих її питань, їх недостатнє вивчення та необхідність належного правового регулювання зумовили вибір теми дослідження.

Слід зазначити, що комплексні наукові дослідження з окресленої проблематики в Україні майже відсутні. Окремі питання, які побічно торкаються тематики цього дослідження, відображені у наукових працях як радянських, так і сучасних українських та зарубіжних фахівців з різних галузей права, зокрема: М.Г. Авдюкова, С.С. Алексєєва, А.В. Андрушко, В.Н. Бібіло, А.Т. Боннер, В.Г. Гончаренка, Ю.М. Грошевого, М.А. Гурвіча, Т.Н. Добровольської, В.В. Долежана, Л.Н. Завадської, П. П. Заворотька, О.С. Захарової, Н.Б. Зейдера, В.І. Камінської, Т.В. Каткової, Є.Г. Коваленка, А.М. Колодія, Д.Я. Малєшина, І.Є. Марочкіна, М.М. Міхеєнка, О.Р. Михайленка, І.Б. Морозової, І.Л. Невзорова, В.М. Савицького, С.Я. Фурси, Н.М. Чепурнової, С.В. Щербак, М.Й. Штефана та інших.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є аналіз стану виконання судових рішень у виконавчому провадженні.

Відповідно до мети дослідження були поставлені такі *завдання*:

- розкрити сутність поняття «виконавче провадження»;
- проаналізувати генезис системи виконавчого провадження в Україні;
- дослідити нормативно-правові акти, які визначають основні засади виконання судових рішень у виконавчому провадженні;
- визначити суб'єктів, які здійснюють примусове виконання судових рішень;
- проаналізувати інститут приватного виконавця в Україні;
- виокремити та охарактеризувати особливості примусового виконання окремих видів судових рішень;
- розглянути порядок виконання судових рішень у виконавчому провадженні.

Об'єкт дослідження - суспільні відносини, що складаються в процесі виконання судових рішень у виконавчому провадженні.

Предмет дослідження – виконання судових рішень у виконавчому провадженні.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність

методів і прийомів наукового пізнання. Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження було застосовано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Застосування діалектичного методу дозволило всебічно дослідити сутність та правову природу виконавчого провадження, простежити розвиток науки і законодавства про виконавче провадження (підрозділ 1.1, 1.3, 2.1). За допомогою системного методу визначено заходи примусового виконання судових рішень (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3). Використання структурно-функціонального методу дозволило проаналізувати процесуальні права та обов'язки суб'єктів примусового виконання судових рішень (підрозділ 2.2). Історико-правовий метод допоміг дослідити генезис виконавчого провадження в Україні (підрозділ 1.2). Логіко-юридичний метод використовувався при аналізі та тлумаченні нормативно-правових актів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що за умови подальшого розвитку вони можуть бути корисні: для вдосконалення законодавства про виконання судових рішень; для подальших наукових досліджень правового статусу суб'єктів виконання судових рішень.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків та пропозицій, а також списку використаних джерел. Обсяг роботи складає 99 сторінок. В роботі використано 90 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1.1. Виконавче провадження як об'єкт науково-правових досліджень

Відповідно до ст. ст. 55, 129¹ Конституції України, кожному громадянину гарантується право на захист у суді його порушених прав і свобод. Судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України [1].

Однак, рішення суду не завжди добровільно виконується сторонами не на користь яких воно прийняте. Для цього й було започатковано інститут виконавчого провадження, який забезпечував примусове виконання рішень судів та інших органів посадових осіб [2].

До підгалузевих принципів виконавчого провадження можна віднести: принцип належної реалізації спеціальних адміністративних процедур виконавчого провадження; принцип виключності органів та осіб примусового виконання; принцип обов'язковості вимог державного виконавця; принцип гарантії прав фізичних та юридичних осіб у виконавчому провадженні; принцип своєчасного і в повному обсязі вчинення виконавчих дій; принцип законодавчо встановленої обмеженості прав та обов'язків учасників виконавчого провадження; принцип примусового виконання виключно виконавчих документів України та ін.

До інституційних принципів виконавчого провадження можна віднести: принцип безумовності стягнення виконавчого збору, витрат виконавчого провадження; принцип обов'язковості застосування заходів примусового виконання; принцип обов'язковості зняття арештів з майна боржника у законодавчо встановлених випадках завершення виконавчого провадження; принцип здійснення контролю та нагляду за виконавчим провадженням; принцип відповідальності у виконавчому провадженні тощо [3].

Гурєєв В.А., виокремлює також принципи, що не отримали прямого легального закріплення, однак впливають із норм або змісту нормативного акта (принцип примусового виконання судових та інших актів спеціально уповноваженими державними органами; пропорційності розподілу сум, що підлягають стягненню, між стягувачами, ініціативності суб'єктів; державної мови; забезпечення добровільного виконання; обов'язковості вимог виконавця; судового контролю за діяльністю виконавця; незалежності виконавця) [4].

Ільїна Ю. П. вважає доцільним доповнити, законодавчо закріплені принципи діяльності Державної виконавчої служби (далі ДВС), принципом імперативності, за допомогою якого реалізується державно-владна діяльність органів ДВС та від якого залежить повне та неухильне виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) [5].

У юридичній доктрині існують різні погляди на розуміння поняття виконавчого провадження.

Так, Гук Б.М. ототожнює поняття «примусове виконання» та «виконавче провадження» та вважає, що виконавче провадження – це врегульована законодавством самостійна юридична процесуальна діяльність спеціально уповноважених органів та посадових осіб, у формі державного примусу, спрямована на фактичну реалізацію юрисдикційних рішень, які підлягають примусовому виконанню. Також, автор визначає справедливими погляди С.В. Щербак щодо розуміння виконавчого провадження у декількох значеннях, а саме як: сукупності норм, що регулюють відносини, які виникають з приводу примусової реалізації виконавчих документів; процедури вчинення виконавчих дій державним виконавцем, починаючи з відкриття виконавчого провадження до його закінчення; конкретну справу, що перебуває у державній виконавчій службі та має свій реєстраційний номер [6].

М. Й. Штефан, визначив виконавче провадження як врегульовані законодавством України суспільні відносини, що виникають і реалізуються в процесі примусового виконання між органами державної виконавчої служби і посадовими особами, які здійснюють примусову реалізацію рішень, ухвал, постанов судових і

несудових органів — з одного боку, та між особами, котрі беруть участь у виконавчому провадженні і залучаються до проведення виконавчих дій — з другого боку, на підставах, у спосіб та в межах, встановлених законом [7].

Деякі науковці вважають, що виконання судових рішень є частиною відповідно цивільного, адміністративного, господарського процесів, їх заключною стадією, зв'язок якої з попередніми обумовлений тим, що в рамках судочинства відбувається реалізація норм матеріального права та самого суб'єктивного матеріального права, що впливає з цієї норми. Захист порушених прав передбачає не тільки декларацію певного правового становища у судовому рішенні, а й обов'язкову реалізацію [8].

Калінін Р.С. вважає, що виконавче провадження є підгалуззю адміністративного права України, є адміністративно-процедурним за своєю суттю, спрямованим на примусову реалізацію охоронно-відновлюваної функції з боку суб'єкта владних повноважень – державного виконавця щодо примусового виконання виконавчих документів, згідно закону. Виконавче провадження, на його думку, має однакові з адміністративним правом предмет, методи, способи правового регулювання, а виділяється виключно специфічною метою в рамках останніх – спрямованістю на примусове виконання відповідних виконавчих документів [9].

Існує концепція щодо виокремлення виконавчого провадження в окрему галузь права, яку пропонують називати «виконавчим правом» або «виконавчим процесуальним правом», що має свій предмет і метод правового регулювання, самостійну систему принципів. Зазначеного підходу дотримуються такі вчені, як: Ю. Білоусов, Д. Х. Валєєв, О. Науменко, І. В. Решетнікова, О. В. Рожнов, В. І. Тертишніков, О. В. Шутенко, В. В. Ярков та ін. [10].

Пропонує виокремити виконавче провадження в окрему галузь права і Єфремова І.І., обґрунтовуючи це тим, що чинне цивільно-процесуальне законодавство розглядає виконавче провадження, як «завершальну стадію судового провадження та примусового виконання рішень інших органів (посадових осіб)». Крім того, ані Цивільний процесуальний кодекс України, ані

Господарський процесуальний кодекс України, ані Кодекс про адміністративне судочинство не визначають виконавче провадження як стадію судового процесу. Також, окрім Закону України «Про виконавче провадження» є ряд інших, окремих від процесуальних кодексів, нормативних актів, які регулюють ті чи інші питання пов'язані з виконавчим процесом. Наприклад, Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» 2006 року. Це підтверджує необхідність окремого правового регулювання виконавчого процесу незалежно від цивільного, господарського, адміністративного процесів тощо [11].

Гетманцев О.В. вважає, що виконавче право або виконавчий процес як галузь права дасть можливість охопити весь обсяг діяльності державної виконавчої служби та інших органів, посадових осіб, які за законом здійснюють виконавчі дії, шляхом об'єднання в систему правові норми, які регулюють суспільні відносини з приводу виконання юрисдикційних органів. Прикладом такої систематизації може мати за мету створення єдиного законодавчого акту – кодекс [12].

В кожній країні виконавче провадження має свої особливості зумовлені належністю держави до тієї чи іншої правової системи. У зв'язку з прагненням України інтегруватися до європейської спільноти, актуальним і своєчасним є вивчення досвіду провідних європейських країн з питань виконавчого провадження.

Особливістю виконавчого провадження в країнах Євросоюзу є, насамперед, те що в ЄС діє інститут приватних виконавців, який зарекомендував себе досить позитивно. Він є ефективнішим порівняно із державними формами виконання судових рішень, а також усуває проблему корупції.

В європейських країнах навіть немає назви «приватний виконавець», бо вона вводить в оману є термін «судові пристави» або «присяжні виконавці». Це особи, котрі прийняли присягу і призначені на публічно-правову посаду. Їх контролює Мін'юст, а дії чітко підпорядковані закону або інструкціям, а за свою працю виконавець отримує плату не за домовленістю, а згідно з тарифом [13].

Виконавче провадження в Німеччині є державною функцією, яка реалізується в повній відповідності до процесуального законодавства державними службовцями, які називаються «судові виконавці». Досить цікавим є те, що законодавство в Німеччині мотивує боржника до самостійного погашення наявної в нього заборгованості, щоб максимально скоротити необхідність використання витратного механізму примусового стягнення боргу.

У Франції повноваження з примусовго виконання рішень судів та інших уповноважених органів, реалізуються недержавними службовцями, а особами, які отримали ліцензію від держави на цю діяльність і здійснюють її самостійно. Заслуговує на увагу, те що примусовий виконавець, з одного боку є посадовою особою, пов'язаною зі здійсненням правосуддя, але водночас особою вільної професії.

До повноважень примусового виконавця у Франції зараховані такі: вручення повісток; виконання судових рішень від імені держави, вдаючись також до засобів державного примусу; складання проектів документів, протоколів, які мають значення доказів, надання юридичних консультацій і вчинення інших дій.

Цікавою особливістю сучасної системи виконавчого провадження Франції є також наявність інших особливим чином організованих професій, представники яких беруть участь у виконавчих процедурах. До них входять так звані «публічні ріелтори», які як посадові особи наділені монополією на проведення публічних аукціонів із продажу рухомого майна [14].

У США регулювання виконавчого провадження здійснюється на рівнів штатів, у зв'язку із чим рішення суду, винесені в одному штаті, необхідно легалізувати в іншому штаті. В одних штатах подібна легалізація здійснюється шляхом пред'явлення позову на рішення, в інших – через проходження реєстраційної процедури. Підставою для здійснення виконавчих дій є виконавчий лист, що видається клерком у суді або уповноваженим шерифом в інших штатах.

Якщо порівнювати ефективність механізмів системи виконавчого провадження, які застосовуються у світі, то слід зазначити, що найефективнішими з них виявляються ті з них, які функціонують у країнах, де населенню притаманні

високий рівень правової культури, повага до закону, де розроблені складні системи взаємодії державних і саморегулюючих організацій (держави, банків, колективних агентств тощо). Тому до кращих зразків виконавчих систем традиційно належать системи США, Великобританії, Німеччини та Фінляндії [15].

Руденко М. вважає, що для ефективного реформування механізму примусового виконання судових рішень в Україні належить наступне: постійне підвищення рівня кваліфікації осіб, що здійснюють примусове виконання судових рішень; підвищення рівня обізнаності юридичної та бізнес спільноти з питань ефективного захисту приватноправових інтересів; підвищення рівня розвиненості інфраструктури; ефективний розвиток виконавчого права та законодавства; забезпечення відкритості процедур виконання судового рішення та системи публічної реалізації арештованого майна, підвищення ефективності діяльності недержавних юрисдикційних органів (третейських судів) та розширення можливостей застосування комерційних відносин позасудових засобів захисту прав [16].

Як зазначає С. Глущенко, заступник Міністра юстиції України, в чому ми з нею погоджуємось, застаріла філософія процедури виконання судових рішень має поступитись впровадженню європейських підходів у роботі виконавців, що ґрунтуються на засадах якості та оперативності виконавчих дій, соціальної спрямованості служби та виконавців, відкритості, професійної етики та культури. Саме цього чекає суспільство та європейська спільнота. Саме це є необхідним фундаментом для економічного зміцнення України та покращення бізнес-клімату.

Основна ідея нинішніх змін полягає не у необхідності косметичного ремонту системи, а у впровадженні нових концептуальних підходів у сфері захисту прав та інтересів як стягувачів, так і боржників, а також належному забезпеченні державою виконання рішень [17].

1.2. Генезис системи виконавчого провадження в Україні

Системна розбудова правової Української Держави постійно

супроводжується вдосконаленням правових відносин у різних галузях права. Свого вдосконалення, безумовно, потребує адміністративно-правова діяльність Державної виконавчої служби України, яку не можна здійснити без дослідження її історичного виникнення та розвитку. Частина вчених розподіляє історію розвитку законодавства про виконавчу службу і провадження на періоди до судової реформи 1864 р. і після зазначеної реформи (з 1864 до 1917 р.). Одним з останніх з таких досліджень стала робота О.О. Чумака «Адміністративно-правові засади діяльності Державної виконавчої служби в Україні в умовах реформування органів виконавчої влади». Цей науковець виділив такі, на його думку знакові періоди становлення інституту примусового виконання рішень в Україні:

1) проведення судової реформи 1864 року, внаслідок якої інститут судових виконавців став набувати сучасних рис, тобто у складі судів були виділені окремі посадові особи, які займалися виключно виконанням рішень, та запроваджено процедуру звернення до суду для отримання виконавчого документа;

2) після судової реформи і до 1917 року;

3) радянський період – формування та становлення органів примусового виконання рішень в Україні радянського періоду відбувалось на підставі правотворчого досвіду Радянської Росії шляхом фактичного дублювання відповідних російських нормативно-правових актів. На наш погляд, така періодизація дуже узагальнена, оскільки розвиток законодавства України мав суттєві відмінності, що обумовлювався періодами, які історики називають періодами української державності, коли землі України були підпорядковані Великому князівству Литовському, а потім - приєднані до Польщі, тому на формування правової системи України вплинуло законодавство Литви та Німеччини, зокрема, Литовські статuti й магдебурзьке право.

З урахуванням зазначеного, пропонуємо визначити ще такі періоди розвитку правового регулювання відносин виконання рішень у період до незалежності України у 1991 р.:

1) X- XIII століття, у цей період регулювання питань виконання рішень здійснюється на підставі окремих розрізнених договорів владних суб'єктів;

2) XIV – XVII століття поява перших іноземних зводів норм – кодексів, що були прийняті для використання централізованою владою, що діяла в цей період на території України;

3) XVIII поява перших проектів кодексів та кодексів, що визначали порядок проведення примусового виконання рішень владних суб'єктів.

Якщо говорити про еволюцію законодавства про виконавче провадження в цей період, варто наголосити на більшій прогресивності законодавства цих держав, тому перебування українських земель під владою інших держав у плані розвитку законодавства відіграло значну роль у подальшому розвитку українського законодавства про виконавче провадження [18].

Історичні пам'ятки свідчать про те, що першими виконавцями рішень суду на Русі були пристави, про яких уперше згадується у договорі Великого Новгороду з князем Ярославом 1270 р., тобто ініціатива виконання перейшла від осіб, що були заінтересовані у здійсненні їхнього права, до органу, що розглядав спір. Пристави були службовими особами і призначались на службу князем. У їхні обов'язки, крім виконання судових рішень, входило також затримання боржника на вимогу стягувана і забезпечення явки осіб, які викликались до суду. За «Укладення 1649 р.» пристав провадить виконавчі дії під керівництвом воєвод, а за Петра I стає царським чиновником .

Згідно зі «Статутом Благочиння 1782 р.» посада пристава була скасована. Органами виконання судових рішень у Росії стали управи благочиння, тобто поліція. Пізніше «Звід законів 1835 р.» поклав виконання на загальну поліцію - кварталних та станових приставів. Про негативні наслідки цього зазначали вчені.

На Лівобережній Україні на початку XVIII ст. функції органів виконання здійснював посильний суду, що прибував до місця виконання рішення для стягнення майна в присутності не менше трьох шляхтичів, котрих запрошувала особа, на чию користь виконувалась постанова. Якщо боржник чинив опір, то направляли двох посильних і запрошували 5 шляхтичів, а коли вже й вони не могли зарадити справі, над боржником «сильною рукою должна быть отправка учинена».

Судова реформа 20 листопада 1864 р. заснувала особливий стан судових приставів, які належали до судової системи як спеціальні службові особи для виконання судових рішень і згідно зі ст. 937 «Статуту цивільного судочинства» 1864 р. перебували при касаційних департаментах правлячого сенату, судових палатах і окружних судах, а також при мирових суддях та їхніх з'їздах . У цей час суд відсторонювався від керівництва органами виконання, і виконавче провадження фактично ставало позасудовим інститутом .

Виконання судових рішень за зазначеним актом було самостійним і цілком відокремленим провадженням, в якому діяв судовий пристав, що було досить прогресивним для того часу. Ні суд, ні органи прокуратури за своєю ініціативою не зобов'язані були здійснювати контроль за діяльністю судового пристава. За всіма його діями могли наглядати лише стягувач та боржник.

Разом з тим виконавче провадження характеризувалося повільністю. Вчений-юрист В. Шимановський зазначав, що в царській Росії навіть при безперешкодному виконанні судових рішень з часу проголошення до його остаточного виконання минуло понад 2 роки. Вчені також звертали увагу на дорожнечу виконавчого провадження, яке покладало всі витрати з виконання на сторони [19].

У такому вигляді інститут судових приставів функціонував до 1917 року, коли після жовтневих подій у нових політичних умовах почалося реформування не тільки державного устрою, але й правової системи. Першим декретом про суд від 22 листопада (5 грудня) 1917 року радянська влада ліквідувала окружні суди, судові палати та правлячий сенат зі всіма департаментами, військові та морські суди, а також комерційні суди, тим самим скасувавши й інститут судових приставів. Натомість, функції з виконання судових рішень відійшли до волосних та сільських виконкомів, органів міліції та інших органів, організованих з ініціативи народу, а Декрет про суд № 2 нормативно закріпив положення про можливість виконання судових рішень різними органами до прийняття особливого декрету про виборні органи виконання , тобто наступив період розбалансованості системи інституту примусового виконання судових та інших рішень.

Водночас у період національновизвольних змагань 1917–1920 років, у часи Центральної ради, гетьманату Скоропадського, Директорії, до складу Генерального Суду входило і три судові виконавці, прямим обов'язком яких було виконання судових рішень. У період радянської влади Постановою Народного Секретаріату від 4 січня 1918 року «Про запровадження народного суду», а згодом Декретом РНК УРСР «Про суд» від 14 лютого 1919 р. затверджено Тимчасове положення про народні суди і революційні трибунали. У цей період запроваджено інститут судових виконавців, завдання яких було сприяння народним судам у діяльності з виконання судових рішень. Затверджене цим Декретом Тимчасове положення про народні суди і революційні трибунали УРСР визначило, що судові виконавці обираються радою народних суддів з осіб, які користувалися активним і пасивним виборчим правом, і саме вони визнавалися тим органом, який сприяв суду виконанню функцій по виконанню судових рішень. Згодом Положенням про місцеві органи юстиції, затверджене наказом Нарком'юсту УРСР 9 червня 1920 року було визначено, що судові виконавці є органами з виконання судових рішень народних судів по передачі присудженого майна стягувачеві або продажу описаного майна та забезпечують позов, охорону майна, яке підлягає судовому спору, а також на них покладалося виконання доручення підлеглих Рад зі стягнення, що проводилися за постановами інших органів Радянської влади, перед якими зобов'язані були звітувати за свої дії. Все це вказує на те, що держава стала приділяти все більше уваги удосконаленню системи органів примусового виконання рішень, розширювала повноваження судових виконавців і тим самим формувала єдиний орган примусового виконання не тільки судових рішень, але й рішень інших органів.

Черговим кроком на шляху до вдосконалення регламентації порядку та механізму примусового виконання рішень було прийняття Цивільного процесуального кодексу УРСР від 30 липня 1924 року, який став першим кодифікованим актом не тільки для цивільного процесу, але й для процедури виконання судових рішень, виділеної в окрему завершальну стадію цивільного процесу. Судовий виконавець визначався як самостійний суб'єкт цивільних

процесуальних правовідносин, що мав визначену компетенцію і зобов'язаний був проводити свою діяльність лише властивими методами і засобами для досягнення кінцевої мети правосуддя. Встановлена цим Кодексом процесуальна форма діяльності судового виконавця, визначення його статусу стали правовим підґрунтям для забезпечення своєчасного і правильного виконання судових та інших рішень.

Своєрідним кодексом судового виконавця став «Наказ судовим виконавцям» 1927 року, який конкретизував порядок дій судових виконавців, надав їм право складати протоколи відносно осіб, які чинили опір при здійсненні виконавчих дій тощо. Водночас судовому виконавцю заборонялося посягати на гідність боржника, зокрема, проводити особистий обшук боржника.

З огляду на те, що порядок діяльності судових виконавців, їх правовий статус регулювався в основному цивільним процесуальним законодавством, це створювало передумови віднесення судових виконавців до системи судів, що особливо проявилось у Цивільному процесуальному кодексі Української РСР 1929 року, у якому було закладено понад 100 статей, які регулювали механізм виконання судових рішень. Водночас названий Кодекс закріпив положення, згідно з яким право проводити стягнення по виконавчих листах судових установ надавалося сільським радам у межах своїх територій, які стали органом примусового виконання у сільській місцевості. Але у 1938 році Законом «Про судоустрій СРСР, союзних і автономних республік» було визначено, що судові рішення та ухвали виконують тільки судові виконавці, які перебувають при народних та обласних судах, а також при Верховних судах автономних і союзних республік. У такому статусі судові виконавці залишалися до прийняття Цивільного процесуального кодексу 1963 року, з набранням чинності якого система органів виконання судових рішень розширилася і, крім судових виконавців, до неї увійшли органи Державного банку, рай(міськ)фінвідділів в особі інспекторів і страхових інспекторів при стягненні по обов'язковому окладному страхуванню, а також голови сільських рад по стягненню недоїмок по самооподаткуванню сільського населення. Проте інститут судових виконавців

залишався ключовим органом у механізмі примусового виконання судових та інших рішень, а судові виконавці перебували в штатах судів і у своїй діяльності безпосередньо підпорядковувалися судам [20].

З проголошенням Україною незалежності нова влада взяла шлях на створення демократичної правової держави. Для досягнення цієї мети необхідно було провести судову реформу, яка повинна була забезпечити належне функціонування органів виконання рішень судів. Однак уведення в дію судової реформи просувалося повільно, що було наслідком політичної та економічної нестабільності в державі. У перші роки незалежності України рішення суду, як і в радянські часи, виконували судові виконавці, які контролювалися судами. З початку 1990-х років до 2005 року проходив черговий етап становлення законодавства про органи, які забезпечують виконання рішень господарських, адміністративних і загальних судів.

Саме для покращення виконання рішень судів, а також інших виконавчих документів у 2005 році відбулося реформування органів Державної виконавчої служби України (далі – ДВСУ) Першим кроком зі створення такого органу стало прийняття 24 березня 1998 року Закону України «Про державну виконавчу службу». Цей закон визначив, що виконання рішень судів віднині покладено на єдиний орган примусового виконання – Державну виконавчу службу України. Особливістю досліджуваного етапу розвитку законодавства про виконання судових рішень були постійні зміни цього законодавства внаслідок тривалих реформувань ДВСУ. Одним із перших кроків новітнього реформування було прийняття 24 січня 1999 року Закону України «Про виконавче провадження». У законі було остаточно виділено виконавчу службу із судових органів та визначено умови й порядок виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які підлягають примусовому виконанню в разі невиконання їх у добровільному порядку.

Однак після створення нового органу виконання судових рішень результати суттєво не покращилися.

Подальшим кроком реформування органів ДВСУ стало ухвалення 24 січня 1999 року Закону України «Про виконавче провадження». Цей закон остаточно відділив виконавчу службу від судових органів та, як тоді вбачалося, надав органам ДВСУ незалежність. Однак реформування органів ДВСУ кінця 1990-х років своєї мети не досягло – результат виконання судових рішень суттєво не покращився. Про це свідчать підсумки роботи ДВСУ за 2004 рік (останній рік перед досліджуваним нами реформуванням). За статистичними даними в Україні протягом 2004 року органами ДВСУ завершено 66% виконавчих документів і фактично виконано 34,6%. Натомість у європейських державах середня кількість для виконання складає 80%. Щодо виконання судових рішень про стягнення заборгованості за заробітною платою в 2004 році в Україні завершено 68,5% виконавчих документів про стягнення заборгованості за зарплатою, а фактично виконано 41,3%. У Донецькій області показник був нижчим за середній в Україні: завершено 53,4%, а фактично виконано 29% виконавчих документів цієї категорії.

Законодавчо процес реформування органів ДВСУ 2005 року розпочався 23 червня 2005 року, коли Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до законів України «Про Державну виконавчу службу» та «Про виконавче провадження». Для реалізації вказаного закону 19 серпня 2005 року було підписано Наказ Міністерства юстиції України № 1482/н «Про ліквідацію відділів Державної виконавчої служби територіальних управлінь юстиції», а наказом директора Департаменту державної виконавчої служби № 46/к від 26 жовтня 2005 року відповідно до Положення про Департамент ДВСУ, затвердженого постановою КМУ від 3 серпня 2005 року № 711, було утворено територіальні органи ДВСУ. Відповідно до наказів першими фактичними кроками реформування ДВСУ були ліквідація відділів ДВСУ Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в АРК, обласних, Київського та Севастопольського міських, районних, районних у містах, міських, міськрайонних управлінь юстиції. Крім того, начальникам відповідних органів наказувалося здійснити у встановленому чинним законодавством порядку заходи щодо ліквідації, згідно із цим наказом, відділів ДВСУ.

До складу Департаменту ДВСУ ввійшли ДВСУ АРК, областей та міст Києва й Севастополя, ДВСУ в районах, містах (містах обласного значення), районах у містах. Таким чином, після реформування Департамент ДВСУ став урядовим органом державного управління, що діяв у складі Міністерства юстиції України, на який покладалася реалізація єдиної державної політики у сфері примусового виконання судових та інших рішень. Слід відмітити, що реформування органів ДВСУ, яке відбулося в 2005 році, позитивно оцінювалося працівниками таких органів.

Так утворилася інфраструктура органів ДВСУ, яка передбачала, зокрема, наявність окремої бухгалтерії та господарських відділів. А вітчизняні практики в керівництві Міністерства юстиції України та самого Департаменту ДВСУ відзначали, що, крім завдання щодо забезпечення примусового виконання рішень судів та інших органів і керівництва органами ДВСУ та здійснення контролю за їх діяльністю, на Департамент ДВСУ покладалися функції фінансового й матеріально-технічного забезпечення органів ДВСУ, кадрової політики та інші завдання, властиві органу державного управління [21].

Україна знаходиться в стані здійснення численних реформ в сфері змін до законодавства, спрямованих на вдосконалення праворегулівних механізмів. А також оптимізації взаємодії органів державного управління, усунення корупційних передумов, збалансування повноважень між владними інститутами та органами місцевого самоврядування.

Одним з кроків вдосконалення законодавства є т. з. реформа органів Державної виконавчої служби та процедури виконання рішень судів (в тому числі і судів господарської юрисдикції), як суміжного правового інституту судоустрою та судочинства.

Так, Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015 було схвалено Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки. Чим було окреслено «дорожню мапу», зокрема, в частині реформування системних засад виконавчого провадження.

Передусім було відверто визнано, що основними проблемами в сфері виконання судових рішень є гранично низька частка фактичного виконання судових рішень, відсутність ефективної системи мотивації державних виконавців, системні недоліки у взаємодії державних виконавців з іншими державними та недержавними установами.

І вже в серпні 2015 року Президентом України, як суб'єктом законодавчої ініціативи до Верховної Ради України було внесено відразу два законопроекти:

— Проект Закону «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» № 2506а;

— Проект Закону «Про виконавче провадження» № 2507а3, котрі наразі знаходяться на розгляді Верховної Ради [22].

2 червня 2016 року Верховна Рада прийняла зміни до Конституції та імплементаційний закон, які дали старт новому етапу судової реформи в Україні. Того ж дня були прийняті закони «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та «Про виконавче провадження», якими покладено старт комплексній реформі примусового виконання рішень судів та інших органів, що було розроблено Радою по судовій реформі при Президентові України та Міністерством юстиції і які спрямовані на підвищення ефективності діяльності органів та осіб, які здійснюють примусове виконання. Такий крок сприятиме подоланню корупції, виключить можливість адміністративного впливу, скоротить строки та створить конкурентне середовище.

За оцінками експертів завдяки прийняттю цих законів Україна в рейтингу Світового банку DoingBusiness 2017 за напрямком «Забезпечення виконання контрактів» піднялася на 17 позицій – з 98 на 81 місце (рейтинг опубліковано 25 жовтня).

Головною новацією прийнятих законів та основою концепції реформування, яка закладена ними, є запровадження інституту приватних виконавців, який буде функціонувати поруч із державною виконавчою службою та виконувати функції з примусового виконання рішень судів та інших органів. Закони набрали чинності 5

жовтня 2016 року, а з 5 січня 2017 року введені в дію положення, щостосуються діяльності приватних виконавців.

З 5 січня 2017 року в Україні почала діяти змішана система виконавчого провадження, наразі з'явилися та почали свою роботу перші приватні виконавці. Вони будуть працювати паралельно з державною виконавчою службою і виконуватимуть функції з примусового виконання рішень судів та інших органів. Запровадження інституту приватних виконавців — не українське ноу-хау, а апробована у світі модель, яка вдало працює в багатьох державах. У країнах Балтії, Франції та Нідерландах діють приватні системи, у Великобританії, Болгарії та Польщі — змішані, де державні виконавці співіснують з приватними.

Поява приватних виконавців поруч із державними приведе до конкуренції. Завдяки змагальності робота і тих, і інших буде ефективнішою. До речі, конкуруватимуть не тільки державні та приватні виконавці, а й приватні виконавці між собою. [23]

1.3. Правова природа судових рішень та їх роль у виконавчому провадженні

У науковій літературі існують різні погляди щодо визначення поняття судового рішення, що свідчить про складність та багатоаспектність даного питання. Так, представник цивільного процесуального права А.Ф. Клейнман розглядав судові рішення як постанови суду, у яких дається відповідь на позовні вимоги і визначаються права та обов'язки сторін, що виникають із спірних правовідносин.

Д.М. Чечот розумів судові рішення як постанови, у яких вирішується по суті матеріально-правовий спір, який є об'єктом процесу з метою захисту прав та інтересів суб'єктів даного спору.

Набагато пізніше М.Й. Штефан у підручнику «Цивільне процесуальне право України» визначав поняття судових рішень, виходячи з основних складових судового засідання, зазначаючи, що «судові рішення – це акти правосуддя у

справі, які ґрунтуються на встановлених у судовому засіданні фактах і застосуванні норм матеріального і процесуального права».

М.М. Ясинок стверджує, що судове рішення є індивідуалізованим процесуально-правовим документом, який ухвалюється судом від імені і іменем держави, на підставі норм цивільного процесуального права, зміст якого спрямований на захист прав, свобод та інтересів як фізичних, так і юридичних осіб. При цьому судове рішення повинно бути загальнообов'язковим, безумовним, законним, обґрунтованим, остаточним з можливою інстанційною оскаржуваністю. Дане визначення можна доповнити словами Д.Д. Луспеніка про те, що дотримання процесуальних норм, які регулюють порядок ухвалення рішення та процесуальної форми, якій рішення повинно відповідати, гарантує його законність, обґрунтованість та справедливість.

Науковці в галузі адміністративного процесуального права Н.В. Александрова і Р.О. Куйбіда характеризують дане поняття з точки зору адміністративної суті судового процесу, зазначаючи, що в адміністративному процесуальному праві суд постановляє постанови, якими вирішує вимоги адміністративного позову по суті, усуваючи в такий спосіб публічно-правовий спір.

У господарсько-процесуальному праві, на думку В.Д. Чернадчука, В.В. Сухоноса, поняття рішення пов'язується з його ухваленням відповідно до норм матеріального і процесуального права та фактичних обставин справи, із достовірністю встановлених судом [24].

Як цілком слушно відзначає О. М. Шиманович, питання про сутність судового рішення є питанням про головну ознаку, що характеризує судове рішення як правовий інститут і визначає його місце серед інших актів державних органів. Сутність судового рішення не може бути зрозумілою поза зв'язком зі змістом, формою і завданнями судової діяльності.

З позиції М. Й. Штефана судове рішення являє собою акт правосуддя в справі, який ґрунтується на встановлених у судовому засіданні фактах і застосуванні норм матеріального і процесуального права. Наведене авторське

визначення судового рішення дещо розширює його зміст у порівнянні з аналізованими нами вище науковими підходами, оскільки вченим при формулюванні дефініції відповідної категорії охоплюються не виключно ті судові рішення, котрими судом вирішується спір сторін по суті, а й ті, котрими суд може вирішувати й інші процесуальні питання, що пов'язані з провадженням у конкретній справі. В той же час, на нашу думку, загальнотеоретична конструкція матерії судового рішення сформульована науковцем дещо абстрактно, бо не розкриває визначальних (конститутивних) ознак останнього.

На переконання Л. В. Левшина, судові рішення, з одного боку, базується на конкретній правовій нормі, і є нічим іншим, як розпорядженням щодо певної поведінки конкретним учасникам спірних правовідносин, а з іншого боку – судові рішення надає право на приведення в дію державного апарату примусу, здатного в необхідних випадках виконати це рішення незалежно від бажання зобов'язаної особи.

Досить цікаву позицію в аспекті формулювання визначення поняття судового рішення займає Д. Д. Лилак. У ході проведеного дослідження він робить висновок про те, що судові рішення є правовими актами, які закріплюють результати вирішення соціальних конфліктів, в основі яких лежить спір про право, і відповідно містять юридичні висновки про подолання колізій, якщо спірні правовідносини регулювалися суперечливими законодавчими актами. Враховуючи специфіку сформульованої автором дефініції судового рішення, що в першу чергу обумовлено предметом його дисертаційного дослідження (котрим виступали теоретико-правові аспекти колізій у законодавстві України, причини їх виникнення, ознаки, види та засоби подолання), ми сконцентруємо увагу виключно на окреслених в ньому загальнотеоретичних висновках щодо сутності судового рішення. Так, із нашої точки зору, вбачається не зовсім обґрунтованим підхід, згідно з котрим поняття судового рішення розкривається через категорію «правовий акт». Останній, узагальнюючи доводи О. Ф. Скакун, являє собою: зовнішнє вираження волі (держави й окремих осіб), спрямоване на досягнення юридичного факту; рішення, що виражає волю суб'єкта права та оформлене у

встановленому порядку, яке покликане досягати соціально позитивних цілей, тобто регулювати суспільні відносини та тягне за собою відповідні юридичні наслідки. Враховуючи наведені доводи, вважаємо, що, говорячи про правовий акт як результат правомірної діяльності уповноваженого суб'єкта, ми маємо на увазі складові правової системи суспільства – юридичні норми, які виражаються в законах та підзаконних актах; індивідуальні приписи, що виражаються в правозастосовних актах; угодах та інших подібних актах автономного регулювання, які складаються між різними господарськими суб'єктами, громадянами та т.п. А в аспекті формулювання визначення судового рішення – необхідно виходити з того, що воно у першу чергу виступає актом правосуддя [25].

Судова постанова – це загальна назва владних суджень і волевиявлень суду, що знаходять своє вираження в процесуальних документах і поділяються на два види: рішення та ухвали. Постановою суду є оформлений в письмовому виді акт суду (судді), в якому виражено владне судження з приводу вирішення як матеріально-правових, так і процесуально-правових питань. І це не викликає сумніву. Практично всі процесуалісти однаково трактують поняття "постанови суду". Однак, незважаючи на те, що в науці цивільного процесуального права багато уваги приділяється судовим постановам, усі дослідження зводяться в основному до визначення поняття рішення суду. Питання ж відносно видів судових рішень не були глибоко розглянуті. Більше того дана проблема спеціально не досліджувалася, а лише зачіпалася попутно при висвітленні інших питань. Разом з тим, розробка теоретичних основ видів рішень суду має важливе практичне значення. Найяскравіше владна воля суду виявляє себе в судовому рішенні. Зацікавлені особи звертаються до суду тоді, коли відбувається порушення чи оспорювання належних їм суб'єктивних прав чи охоронюваних законом інтересів. Суд у результаті розгляду цивільної справи постановляє судові рішення на підставі норм матеріального права і юридичних фактів, встановлених їм у ході розгляду справи в судовому засіданні². Судове рішення постановляється по суті заявлених вимог. Приймаючи його, суд тим самим

розв'язує матеріально-правовий спір сторін. Таким чином, судове рішення – це постанова суду, яка постановляється ім'ям держави і підтверджує наявність чи відсутність конкретних правовідносин або юридичних фактів і зобов'язує певних осіб діяти певним чином. Це обов'язковий для всіх акт, яким цивільна справа вирішується по суті. Так трактують поняття судового рішення більшість сучасних процесуалістів (М.А.Вікут, І.М.Зайцев, В.В.Комаров, І.В.Решетнікова, В.В.Ярков, М.К.Треушніков та ін.).

Правову природу рішення можна правильно зрозуміти, виходячи із завдань правосуддя, що реалізуються в діяльності суду. Рішення суду – це акт правосуддя, заради якого порушувалася справа, оскільки за допомогою саме цього акту здійснюється захист порушеного чи оспорюваного права незалежно від того, задоволений позов чи в його задоволенні відмовлено. Якщо підтвердиться порушення суб'єктивного права чи охоронюваного законом інтересу, то суд своїм рішенням захищає порушене право позивача. Якщо ж порушення права, що належить позивачу, не підтвердиться, то суд, відмовляючи в позові, захищає тим самим інтереси відповідача, які могли бути порушені неправомірними діями позивача. Таким чином, у випадку задоволення позову право відновлюється в тому вигляді, в якому воно належить позивачу. При відмовленні в позові здійснюється захист прав відповідача. Отже, у всіх випадках судове рішення виступає як акт захисту індивідуальних прав та охоронюваних законом інтересів сторін. Будучи юридичним фактом, судове рішення стає передумовою для виникнення, зміни та припинення різноманітних процесуальних правовідносин. Судове рішення з цивільної справи підтверджує наявність чи відсутність спірного права, спірних правовідносин, у результаті якого воно зі спірного перетворюється на безспірне. Правове значення судового рішення полягає в тому, що внаслідок його прийняття раніше спірне матеріально-правове відношення знаходить певну визначеність, стійкість і загальнообов'язковість. Однак судове рішення є не тільки актом правосуддя, але і процесуальним документом, оскільки воно містить не тільки наказ суду, але й дані інформаційного характеру, наприклад, відомості про склад суду, час і місце розгляду справи, секретаря судового засідання і т. д. Таким

чином, поняття "судове рішення як процесуальний документ" є ширшим, яке охоплює наказ суду.

Отже, виходячи з усього вищевикладеного, можна прийти до висновку, що судове рішення – це наділений законною силою процесуальний акт-документ, що постановлюється від імені держави з приводу спору сторін у позовному провадженні, а також з приводу об'єкта процесу у справі окремого провадження або у справі, що виникає з адміністративно-правових відносин. У зв'язку з тим, що рішення суду проголошується від імені держави, воно є владним, безспірним і обов'язковим, тому що суд примушує сторони до певної поведінки, порушення якої може викликати певні юридичні наслідки [26].

Назва «судове рішення» використовується для позначення результату вирішення цивільно-правового, адміністративного або господарського спору. Слід зазначити, що така назва є спільною для всіх судових актів, незалежно від того, чи ухвалюються вони в цивільному, адміністративному або господарському судочинстві, однак конкретні види судових рішень у кожному судочинстві є особливими.

Так, у цивільному процесі судові рішення ухвалюються у формі рішень (заключний акт суду першої, апеляційної або касаційної інстанції, яким вирішується справа по суті в позовному або окремому провадженні), наказів (судове рішення, яким вирішується справа в наказному провадженні), ухвал (судові рішення, якими вирішуються проміжні питання в ході судового засідання або які завершують процес без вирішення справи по суті) та постанов (заключні рішення, які ухвалюються Верховним Судом України).

У господарському процесі існує три види судових рішень: рішення, ухвали та постанови, причому рішення ухвалюються лише місцевими господарськими судами, інші судові інстанції вирішують господарський спір шляхом укладення судової постанови. Вужчий перелік судових рішень існує в адміністративному судочинстві.

Так, відповідно до ст. 158 Кодексу адміністративного судочинства України та п. 1 і 2 постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про

судове рішення в адміністративній справі» від 20.05.2013 найважливішим результатом здійснення правосуддя адміністративними судами є ухвалення судового рішення у формі постанови або ухвали. Незалежно від виду судочинства (процесу) всі індивідуальні правозастосовчі акти, які видаються судами під час розгляду та вирішення спору між сторонами, в тому числі адміністративного спору щодо оскарження рішення, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, мають загальну назву «судове рішення».

На жаль, у чинному процесуальному законодавстві не визначено поняття «судове рішення», тому питання визначення цього правозастосовчого акту стало надбанням юридичної доктрини та судової практики [27].

Як вважає І. В. Андронов, однією з найбільш поширених підстав класифікації судових рішень у цивільному процесі є вид провадження, в межах якого ухвалюється рішення. За цим критерієм виділяють: а) рішення суду в позовному провадженні; б) рішення суду у справах окремого провадження; в) рішення суду, прийняте в наказовому провадженні (судовий наказ).

Рішення суду в позовному провадженні, в свою чергу, також поділяються на види. За основу класифікації автор використовує характер правової дії рішення суду, спосіб судового захисту права (присудження, визнання, перетворення правовідносин). Відповідно, і рішення суду в позовному провадженні поділяються на наступні види:

- Рішення про присудження – це постанови суду, якими підтверджуються права, обов'язки та законні інтереси сторін, і одна сторона присуджується виконати на користь другої сторони певні дії або утриматись від їх виконання.
- Рішення про визнання – постанови суду, якими підтверджується наявність або відсутність між сторонами певних юридичних відносин, певних обставин чи юридичних фактів.
- Перетворювальні (конституційні) рішення – це постанови суду, спрямовані на чи припинення правовідносин.

Рішення суду також поділяють за критерієм суб'єкта ухвалення рішення на:

а) рішення одноособового судді; б) рішення колегіального суду.

За змістом рішення суду можуть бути остаточними та додатковими.

На думку вченого, запровадження в цивільно – процесуальному праві можливості заочного розгляду справи й, відповідно, ухвалення заочного рішення є підставою для поділу рішень суду в позовному провадженні за ступенем реалізації принципу змагальності процесу [28].

Л.Р Макарова вважає, що класифікація правових актів судової влади дає змогу конкретизувати місце цих актів у загальній системі правових актів і встановити їх власний внутрішньо-системний зв'язок. Будь-який акт судової влади може розглядатися в рамках не однієї, а декількох класифікацій, що дасть можливість конкретизувати його юридичну природу, визначити його місце щодо інших актів судової влади.

Автор пропонує доповнити класифікацію актів судової влади, що існує в сучасній юридичній науці такими підходами.

З огляду на законодавчо визначену можливість їх оскарження:

- правові акти судової влади, що потенційно можуть бути оскаржені (рішення судів першої та апеляційної інстанції);
- правові акти судової влади, що не можуть бути оскаржені (рішення КСУ, окремі рішення ВАСУ, окремі рішення місцевих загальних судів, окремі судові рішення апеляційної інстанції).

За об'єктом захисту актів судової влади:

- правові акти судової влади, що захищають приватні інтереси суб'єктів;
- правові акти судової влади, що захищають публічні (суспільні та державні) інтереси;
- правові акти судової влади, що захищають приватні та публічні інтереси.

Залежно від сфери суспільних відносин, на яку поширює свій вплив правовий акт судової влади, пропонується розрізняти:

- правові акти судової влади, що поширюють свій вплив на політичну

сферу (рішення про дострокове припинення повноважень народного депутата України, дії чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя тощо);

- правові акти судової влади, що поширюють свій вплив на економічну сферу;
- правові акти судової влади, що поширюють свій вплив на сімейну сферу;
- правові акти судової влади, що поширюють свій вплив на культурну (духовну) сферу;
- правові акти судової влади, що поширюють свій вплив на екологічну сферу [29].

Рішення суду, ухвали та постанови, які набрала законної сили чи підлягають негайному виконанню за допущенням суду, є обов'язковими для всіх органів, установ, підприємств, організацій та службових осіб, а також громадян – підлягають виконанню по всій території України.

Рішення суду в цивільних справах, як правило, виконуються у примусовому порядку. Цими рішеннями можуть бути задоволені позовні вимоги, що стосуються присудження боржнику виконання тих чи інших дій.

Деякими рішеннями з характером примусового виконання є ухвали суду:

- про забезпечення позову;
- стягнення цивільних процесуальних штрафів, що вважаються санкцією (заходом) цивільно-процесуальної відповідальності відносно осіб, які не виконали процесуальних обов'язків покладених на них у справі;
- про поворот виконання, а також ухвали апеляційної та касаційної інстанції.

За власною ініціативою суд може передавати виконавчий документ (лист) в орган державного виконання задля примусового виконання рішення суду, що стосується:

- стягнення аліментів, відшкодування збитків, які завдані внаслідок злочину;
- відшкодування шкоди, наслідком якої є каліцтво або ушкодження здоров'я чи втрата годувальника;
- стягнення грошових коштів з посадових осіб, визнаних винними у невиконанні судового рішення про поновлення на роботі чи незаконного звільнення або ж переведення працівників;
- конфіскації майна;
- грошового стягнення до державного бюджету [30].

Актуальним є питання визнання та виконання в Україні іноземних судових рішень, в тому числі рішень міжнародних арбітражних установ.

Рішення про визнання – це таке рішення, яким підтверджується наявність (або відсутність) між сторонами певних правовідносин. Вказаним рішенням суд лише офіційно підтверджує належність позивачеві певного суб'єктивного права. При цьому відповідач не примушується таким рішенням до виконання свого обов'язку в натурі. Тому таке рішення не підлягає примусовому виконанню.

Рішення про присудження – це таке рішення, яким офіційно підтверджується їх примусове виконання однією стороною на користь іншої.

Отже, залежно від виду рішення іноземного суду Цивільно-процесуальний кодекс України визначає процедуру його визнання та виконання на території України. Розгляд та вирішення судом питання про визнання та виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню, та визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню, здійснюється за схожою процедурою. Принципова різниця полягає у наявності строку звернення до суду за вирішенням питання про визнання та виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому виконанню, а також необхідності суду встановити, в якій частині рішення іноземного суду ще не було виконане та чи виконувалося воно взагалі.

Певні особливості має порядок визнання та виконання рішень іноземних арбітражів. Воно здійснюється на підставі положень Конвенції про визнання та

виконання іноземних арбітражних рішень, укладеної у м. Нью-Йорку в 1958 році. Положення даної Конвенції застосовуються відносно визнання і звернення до виконання таких рішень, у спорах, сторонами в яких можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Вона застосовується також до арбітражних рішень, які не вважаються внутрішніми рішеннями в тій державі, де запитується їх визнання і виконання.

Таким чином, під рішенням іноземних судів необхідно розуміти рішення судів іноземних держав; інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних чи господарських справ, законна сила яких ґрунтується на суверенітеті судової влади певної держави.

Від рішень іноземних судів слід відрізнити рішення міжнародних судових установ (наприклад, Європейського суду з прав людини), які не включені до судової системи жодної держави та є наднаціональними утвореннями. Вони створюються на підставі міжнародно-правових договорів та поширюють свою юрисдикцію на ті держави, що підписали та ратифікували відповідний міжнародно-правовий договір [31].

М. Мальський виокремлює такі процесуальні проблеми визнання та виконання рішень судів чи інших юрисдикційних органів, винесених в іноземній державі, а також міжнародних арбітражі, як:

- неможливість виконання рішення в іноземній валюті;
- неузгодженість щодо порядку виконання рішень, винесених щодо кількох відповідачів;
- неможливість стягнення неустойки в розмірі, визначеного рішенням, без зазначення її остаточної «твердої» суми в арбітражному/іноземному рішенні;
- неможливість визнання проміжних судових актів;
- можливість розгляду клопотання про визнання і надання дозволу на виконання рішення іноземного суду чи арбітражу всіх трьох інстанціях та недотримання строків розгляду таких справ районними судами [32].

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

2.1. Правове регулювання виконання судових рішень у виконавчому провадженні

Указом Президента України від 20 травня 2015 року схвалена стратегія реформування судустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки.

Метою Стратегії є визначення пріоритетів реформування системи судустрою, судочинства та суміжних правових інститутів задля практичної реалізації принципу верховенства права та забезпечення функціонування судової влади, що відповідає суспільним очікуванням щодо незалежного та справедливого суду, а також європейським цінностям та стандартам захисту прав людини.

Одним з напрямів реформування є реорганізація системи виконання судових рішень та підвищення ефективності виконавчого провадження.

Відповідно до Стратегії реформування системи судустрою, судочинства та суміжних правових інститутів проводитиметься у два етапи:

- перший етап - невідкладне оновлення законодавства, спрямоване на відновлення довіри до судової влади та суміжних правових інститутів в Україні;
- другий етап - системні зміни в законодавстві, у тому числі прийняття змін до Конституції України та комплексна побудова інституційних спроможностей відповідних правових інститутів.

Завданнями реорганізація системи виконання судових рішень та підвищення ефективності виконавчого провадження є :

- створення єдиного механізму функціонування системи органів примусового виконання рішень;

- розвиток інституту приватних виконавців, зокрема, завдяки поступовому створенню системи самоврядування, механізму допуску до професії; впровадженню системи контролю за діяльністю приватних виконавців та позбавлення дозволу на здійснення ними професійної діяльності, а також впровадженню страхування професійної цивільної відповідальності приватних виконавців;
- забезпечення рівноцінної конкуренції між державними та приватними виконавцями судових рішень; дотримання балансу повноважень приватних і державних виконавців;
- перегляд механізму визначення винагороди виконавців з метою стимулювання зростання рівня реального виконання судових рішень;
- впровадження якісної системи постійно діючої підготовки і підвищення кваліфікації виконавців відповідно до чітко визначених і належно систематизованих цілей і завдань, перегляд вимог до виконавців; вдосконалення етичних і дисциплінарних правил щодо виконавців;
- зниження формалізації, оптимізація стадій виконавчого провадження та строків проведення виконавчих дій;
- досягнення справедливого балансу інтересів між захистом прав стягувачів і боржників, у тому числі через надання виконавцям практичного доступу до активів боржників і водночас забезпечення гарантій від зловживань, впровадження дієвих стимулів для добровільного виконання судових рішень, заходів впливу щодо боржників;
- посилення управління інформаційними системами для кращого надання виконавцями послуг електронного правосуддя [33].

З метою комплексного реформування сфери виконання судових рішень і рішень інших органів та на виконання Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки, затвердженої Указом Президента України № 276 від 20 травня 2015 року були розроблені законопроекти «Про виконавче провадження» та «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів».

Законопроекти передбачали:

1) запровадження змішаної системи примусового виконання рішень органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями, що дозволить:

- забезпечити здорове конкурентне середовище у сфері примусового виконання рішень;
- створити додаткові робочі місця у приватному секторі (приватні виконавці, їх помічники);
- передбачити ефективні механізми мотивації праці державних та приватних виконавців та їх зацікавленість у позитивному результаті виконання рішень;
- знизити навантаження на органи державної виконавчої служби за рахунок виконання окремих категорій рішень приватними виконавцями. Наведене в свою чергу дозволить підвищити ефективність виконання рішень на користь держави та як наслідок – наповнення державного бюджету.
- після створення розгалуженої системи приватних виконавців може бути зменшена кількість державних виконавців, що в свою чергу знизить витрати державного бюджету на утримання органів державної виконавчої служби;

2) встановлення максимально коротких та чітко визначених строків вчинення всіх виконавчих дій та прийняття процесуальних рішень, що забезпечить право стягувача на ефективне виконання судового рішення протягом розумного строку як невід'ємної частини права на справедливий суд, що, в свою чергу, дозволить знизити кількість скарг, поданих до Європейського суду з прав людини у зв'язку з тривалим невиконанням рішень національних судів та зменшити видатки державного бюджету, пов'язані з виплатами за рішеннями Європейського суду з прав людини за рахунок бюджетних коштів;

3) забезпечення прозорості та відкритості процедури виконавчого провадження та максимальної зручності для доступу до процедури виконавчого провадження сторін цього процесу, що передбачає:

- встановлення обов'язку виконавців здійснювати повну фіксацію всіх виконавчих дій та процесуальних рішень в автоматизованій системі виконавчого провадження;
- спрощення порядку отримання сторонами інформації про виконавче провадження – як безпосередньо з автоматизованої системи виконавчого провадження, так і за допомогою електронних сервісів;
- скорочення підстав для відмови у прийнятті виконавчого документа на виконання тощо;

4) створення умов для ефективного звернення стягнення на майно боржників, що передбачає:

- запровадження Єдиного реєстру боржників для оперативного інформування бізнесу щодо платоспроможності контрагентів;
- створення електронної взаємодії з органами, які здійснюють реєстрацію прав, та направлення постанов про арешт коштів та платіжних вимог до банківських установ у електронній формі та як наслідок істотно пришвидшення пошуку майна боржників;
- встановлення можливості звернення стягнення не лише на майно та кошти боржників, а й на майнові права (корпоративні права, майнові права інтелектуальної власності тощо);
- можливості реалізації земельних ділянок в процедурі виконавчого провадження шляхом їх продажу на електронних торгах;
- запровадження єдиних підходів щодо реалізації майна боржників на електронних торгах, в тому числі іпотечним майном та майном, яке перебуває в заставі;

5) усунення корупційних ризиків при здійсненні процедури виконавчого провадження за рахунок:

- оптимізації процедури оцінки, виведення виконавця з процедури уцінки майна та встановлення у законі розмірів уцінки майна, що в подальшому дозволить скороти строки реалізації майна боржника;

б) посилення відповідальності боржника, підвищення розмірів штрафів, які накладаються виконавцем, посилення кримінальної відповідальності за ухилення від сплати аліментів тощо.

14 серпня 2015 року Президент України Петро Порошенко вніс зазначені законопроекти на розгляд Верховної Ради України.

02 червня 2016 року були прийняті закони «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та «Про виконавче провадження» [34].

Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та «Про виконавче провадження» визначають організаційно-правові засади діяльності органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів.

Закон України «Про виконавче провадження» є спеціальним законом, що описує поняття виконавчого провадження, строки, сторони та учасників виконавчого провадження, засади, загальні умови та порядок здійснення виконавчого провадження.

А також відповідно до статті 3 цього закону підлягають примусовому виконанню рішення на підставі таких виконавчих документів:

- виконавчих листів та наказів, що видаються судами у передбачених законом випадках на підставі судових рішень, рішень третейського суду, рішень міжнародного комерційного арбітражу, рішень іноземних судів та на інших підставах, визначених законом або міжнародним договором України;
- судові накази;
- ухвал, постанов судів у цивільних, господарських, адміністративних справах, справах про адміністративні правопорушення, кримінальних провадженнях у випадках, передбачених законом;
- виконавчих написів нотаріусів;
- посвідчень комісій по трудових спорах, що видаються на підставі відповідних рішень таких комісій;

- постанов державних виконавців про стягнення виконавчого збору, постанов державних виконавців чи приватних виконавців про стягнення витрат виконавчого провадження, про накладення штрафу, постанов приватних виконавців про стягнення основної винагороди;
- постанов органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;
- рішень інших державних органів та рішень Національного банку України, які законом визнані виконавчими документами;
- рішень Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини", а також рішень інших міжнародних юрисдикційних органів у випадках, передбачених міжнародним договором України;
- рішень (постанов) суб'єктів державного фінансового моніторингу (їх уповноважених посадових осіб), якщо їх виконання за законом покладено на органи та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень [35].

Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» визначає основи організації та діяльності з примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб) органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями, їхні завдання та правовий статус [36].

Процесуальні питання, що пов'язані з виконанням судових рішень в адміністративних справах регулює Кодекс адміністративного судочинства України (далі КАСУ).

Негайному виконанню в адміністративному судочинстві підлягають рішення суду про:

- присудження виплати пенсій, інших періодичних платежів з Державного бюджету України або позабюджетних державних фондів - у межах суми стягнення за один місяць;

- присудження виплати заробітної плати, іншого грошового утримання у відносинах публічної служби - у межах суми стягнення за один місяць;
- поновлення на посаді у відносинах публічної служби;
- припинення повноважень посадової особи у разі порушення нею вимог щодо несумісності;
- уточнення списку виборців;
- усунення перешкод та заборону втручання у здійснення свободи мирних зібрань;
- накладення арешту на активи, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них.

Негайно також виконуються рішення суду, прийняті в адміністративних справах, визначених пунктами 1, 5 частини першої статті 263, пунктами 1-4 частини першої статті 283 КАСУ. А саме, в адміністративних справах щодо:

- оскарження бездіяльності суб'єкта владних повноважень або розпорядника інформації щодо розгляду звернення або запиту на інформацію;
- оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо в'їзду (виїзду) на тимчасово окуповану територію;
- зупинення видаткових операцій платника податків на рахунках платника податків;
- підтвердження обґрунтованості адміністративного арешту майна платника податків;
- надання дозволу на погашення усієї суми податкового боргу за рахунок майна платника податків, що перебуває у податковій заставі;
- зобов'язання керівника підприємства провести інвентаризацію основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, які перебували або

перебувають під митним контролем чи використовувалися цим підприємством разом із товарами, які були поміщені у відповідний митний режим [37].

Питання виконання судових рішень у цивільних справах регулює Цивільно-процесуальний кодекс України.

Негайно виконуються судові рішення у цивільних справах про:

- стягнення аліментів - у межах суми платежу за один місяць;
- присудження працівникові виплати заробітної плати, але не більше ніж за один місяць;
- відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, - у межах суми стягнення за один місяць;
- поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника;
- відібрання дитини і повернення її тому, з ким вона проживала;
- розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб;
- примусову госпіталізацію чи продовження строку примусової госпіталізації до протитуберкульозного закладу;
- встановлення факту народження або смерті особи на тимчасово окупованій території України, визначеній Верховною Радою України;
- надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку;
- видачу або продовження обмежувального припису [38].

Процесуальні питання, пов'язані з виконання рішень у господарських справах здійснюється відповідно до розділу V Господарського процесуального кодексу України [39].

Ще одним нормативно-правовим актом, що регулює відносини, пов'язані з виконанням судових рішень є Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

Законом регламентується порядок виконання рішення Європейського суду з прав людини. Рішення є обов'язковим для виконання Україною відповідно до статті 46 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Виконання рішення означає:

- виплата Стягувачеві відшкодування та вжиття додаткових заходів індивідуального характеру;
- вжиття заходів загального характеру [40].

Інструкція з організації примусового виконання рішень затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5, визначає порядок примусового виконання рішень.

Вона містить загальні положення щодо здійснення примусового виконання рішень відповідальність у виконавчому провадженні, а також визначає:

- виконання рішень немайнового характеру;
- звернення стягнення на заробітну плату та інші види доходів боржника;
- виконання виконавчих написів, вчинених на аграрних розписках;
- порядок проведення перевірок законності виконавчого провадження;
- обмеження у праві виїзду за межі України та заборона в'їзду в Україну;
- особливості виконання рішень про стягнення аліментів [41].

Наказом Міністерства від 2 серпня 2018 року № 2522/5 до Інструкції з організації примусового виконання внесині зміни, якими уточнило порядок стягнення виконавчого збору, в тому числі і за документами про витребування аліментів. А також, врегульовано питання про встановлення (та усунення перешкод) побачення з дитиною [42].

2.2. Суб'єкти примусового виконання судових рішень

До проведення в Україні судової реформи у вітчизняній юридичній науці дослідження питання суб'єктів виконавчого процесу та їх класифікації здійснювали Ю.В. Білоусов, В.А. Кройтор, Щербак С.В., Леоненко О.М., Вінциславська М.В. та ін.

Щербак С.В. за критерієм заінтересованості у проведенні виконавчих дій та залежно від ролі, яку виконує особа у виконавчому процесі, пропонує таку класифікацію суб'єктів виконавчого процесу: 1) органи і посадові особи державної виконавчої служби; 2) учасники виконавчого процесу (сторони та їх представники, прокурор, який представляє інтереси держави або особи), органи державної влади та місцевого самоврядування; 3) особи, які залучаються до проведення виконавчих дій (спеціалісти, експерти, суб'єкти оціночної діяльності-суб'єкти господарювання, перекладачі, поняті, зберігачі майна боржника, спеціалізовані організації, що здійснюють реалізацію майна боржника) [43].

Леоненко О.М. зазначає 3 групи суб'єктів виконавчого провадження.

До першої групи будуть входити саме сторони виконавчого провадження: боржник та стягувач. Дані особи мають особистий інтерес у результаті виконання рішення суду або іншого юрисдикційного органу.

До другої групи слід віднести активних учасників виконавчого провадження. Це особи, які в ході виконавчого провадження беруть постійну участь:

- державний виконавець, як особа яка, безпосередньо, здійснює виконання рішення суду або іншого юрисдикційного органу;
- представники сторін – особи, що замінюють стягувача або боржника та діють виключно в їх інтересах та від їх імені;
- прокурор, який бере участь у виконавчому провадженні у випадку здійснення представництва інтересів громадянина або держави в суді та відкриття виконавчого провадження на підставі виконавчого документа за його заявою;
- адвокат, який бере участь у виконавчому провадженні в якості представника однієї із сторін.

До третьої групи слід віднести осіб, які сприяють виконанню рішення суду і не є постійними учасниками виконавчого провадження. До них належать:

- експерти (особи, які з'ясовують або роз'яснюють питання, що виникають у процесі виконання судового рішення). Експерти мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію експерта з певної спеціальності.;
- спеціалісти (особи, які також мають знання у певній галузі, проте їх висновки не мають доказової сили на відміну від висновки експерта);
- суб'єкти оціночної діяльності – суб'єкти господарювання (юридичні або фізичні особи, які здійснюють оцінку майна боржника);
- поняті: присутність понять обов'язкова під час вчинення виконавчих дій, пов'язаних з примусовим входженням до нежитлових приміщень і сховищ, де зберігається майно боржника, на яке звернено стягнення, або майно стягувача, яке має бути повернене йому в натурі; до житлових будинків і квартир для забезпечення примусового виселення з них та вселення в них; до будинків, квартир та інших приміщень, в яких перебуває дитина, яка має бути передана іншим особам відповідно до рішення суду; під час проведення огляду, арешту, вилучення і передачі майна;
- органи внутрішніх справ, які залучають у випадку перешкоджання державному виконавцю здійснювати примусове входження до житла або іншого приміщення боржника;
- представники органів опіки та піклування (у випадку представлення інтересів недієздатних або неповнолітніх осіб);
- опікуни майна (якщо особа визнана судом безвісно відсутньою);
- зберігачі майна (особи, на яких покладено обов'язок по збереженню майна боржника);
- спеціалізовані організації, що здійснюють реалізацію майна [44].

Вінциславська М.В. всіх суб'єктів виконавчого розділила на три групи, кожна із яких поділяється на підгрупи.

До першої групи належать особи, наділені владними повноваженнями з вчинення виконавчих процесуальних дій. У цій групі необхідно виділити дві підгрупи:

До першої підгрупи слід віднести осіб, які безпосередньо вчиняють виконавчо-процесуальні дії:

- державний виконавець;
- виконавчі групи як колективні утворення державних виконавців. До другої підгрупи належать особи, які здійснюють контроль за законністю виконавчого провадження:
- начальник відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець;
- керівник відповідного органу державної виконавчої служби вищого рівня;
- директор Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції та його заступники;
- заступники начальника Головного управління юстиції Міністерства юстиції в АРК, області, містах Києві і Севастополі, районних, міських, районних у містах відділах ДВС, підпорядкованих зазначеним управлінням юстиції.

До другої групи належать особи, які беруть участь у виконавчих процесуальних діях.

У цій групі необхідно виділити дві підгрупи. До першої підгрупи слід віднести осіб, які звернулись за вчиненням виконавчого провадження з метою захисту власних прав та охоронюваних законом інтересів:

- боржник;
- стягувач.

До другої підгрупи слід віднести осіб, які беруть участь у виконавчому провадженні з метою захисту прав та інтересів інших осіб, боржника та стягувача:

- представники сторін;
- прокурор;
- органи державної влади та місцевого самоврядування.

До третьої групи належать особи, які сприяють здійсненню виконавчого провадження:

- перекладач;
- експерт;
- спеціаліст;
- суб'єкти оціночної діяльності (суб'єкти господарювання);
- поняті;
- зберігач майна;
- особи і організації, які здійснюють розшук боржника, майна, дитини;
- спеціалізовані організації [45].

Прийняття, у 2016 році, нової редакції Закону України «Про виконавче провадження» та Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» зумовило перехід України від державної системи примусового виконання судових рішень до модульної.

Модульна система – це множина осіб, установ, організацій та державних органів, що побудовані згідно з сучасними вимогами окремої країни для забезпечення та здійснення цілей у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших органів. Відповідно до цього, модулем виступає функціональний вузол, який виконує функції з примусового виконання рішень, має закінчене оформлення та способи сполучення з іншими вузлами. Структурним елементом є виконавець, якому делеговано державою повноваження щодо виконання судових та/або юрисдикційних рішень. Недержавні організації та приватні особи, які отримали ліцензію, здійснюють цю діяльність самостійно та несуть професійну відповідальність. Механізм роботи приватного сектору у сфері примусового виконання рішень та межі втручання держави в цю роботу регулюються відповідно до специфіки місцевого законодавства країн.

Переваги цієї системи полягають у більшій ефективності та результативності роботи, оскільки оплата виконавця з примусового виконання рішень залежить від обсягу і якості виконаних проваджень. Крім того, майнову відповідальність за свої помилки виконавець несе одноособово, а публічний

контроль забезпечується, по-перше, законодавством й органами юстиції, а по-друге, самоорганізацією в рамках професійних об'єднань виконавців. Також держава скорочує державні витрати на утримання системи органів примусового виконання, оскільки, приватні виконавці фінансуються за рахунок стягувача та боржника. Водночас держава отримує дохід від діяльності приватних виконавців через систему оподаткування.

Запровадження модульної системи виконання рішень відбулося шляхом модернізації органів ДВС, а також шляхом запровадження інституту приватних виконавців, що зумовило набуття різного правового статусу виконавців (державного та приватного) [46].

Примусове виконання рішень покладається на органи державної виконавчої служби (державних виконавців) та приватних виконавців [35].

Систему органів примусового виконання рішень становлять:

- Міністерство юстиції України;
- органи державної виконавчої служби, утворені Міністерством юстиції України в установленому законодавством порядку [36].

Органами державної виконавчої служби є:

- Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, до якого входить відділ примусового виконання рішень;
- управління державної виконавчої служби головних територіальних управлінь юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі до складу яких входять відділи примусового виконання рішень;
- районні, районні в містах, міські (міст обласного значення), міськрайонні, міжрайонні відділи державної виконавчої служби відповідних територіальних управлінь юстиції (далі - відділи державної виконавчої служби) [41].

У випадках, передбачених законом, рішення щодо стягнення майна та коштів виконуються органами доходів і зборів, а рішення щодо стягнення коштів – банками та іншими фінансовими установами.

Рішення про стягнення коштів з державних органів, державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ виконуються органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів.

У випадках, передбачених законом, рішення можуть виконуватися іншими органами, ці органи та установи не є органами примусового виконання [35].

Хочемо окремо розглянути правовий статус державних та приватних виконавців.

Спеціальний статус характеризує представника тієї або іншої соціальної групи, який наділений згідно з нормативно-правовими актами спеціальними, додатковими правами, обов'язками, обмеженнями та відповідальністю. Спеціальні статуси конкретизують загальний правовий статус на рівні окремих соціальних груп. Спеціальні статуси можуть знаходитися як у межах однієї галузі права, наприклад, державно-правовий статус депутата, статус підприємця, так і мати комплексний характер (статус посадової особи, державного службовця). Спеціальний правовий статус мають також державні виконавці, які займають посади в органах Державної виконавчої служби і є державними службовцями.

Державний виконавець є представником влади, діє від імені держави і перебуває під її захистом та уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, передбаченому законом. Умови і порядок виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), що відповідно до закону підлягають примусовому виконанню визначає Закон України «Про виконавче провадження».

Також статтею 8 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» зазначається, що державні виконавці, керівники та спеціалісти органів державної виконавчої служби є державними службовцями.

Державний виконавець є представником влади, діє від імені держави і перебуває під її захистом та уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, передбаченому законом

Державним виконавцем може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту (для керівників органів державної виконавчої служби та їх заступників - не нижче другого рівня), володіє державною мовою і здатний за своїми особистими і діловими якостями здійснювати повноваження державного виконавця [46].

Так, ст. 19 Закону України „Про державну службу” встановлює і вимоги до державного службовця, а отже державним виконавцем не може бути:

- досягла шістдесятип’ятирічного віку;
- визнана недієздатною або дієздатність якої обмежена;
- має судимість за вчинення умисного злочину, якщо така судимість не погашена або не знята;
- позбавлена права займатися діяльністю, пов’язаною з виконанням функцій держави, або займати відповідні посади;
- піддавалася адміністративному стягненню за корупційне або пов’язане з корупцією правопорушення - протягом трьох років з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили;
- має громадянство іншої держави;
- не пройшла спеціальну перевірку або не надала згоду на її проведення;
- підпадає під заборону, встановлену Законом України "Про очищення влади" [47].

Державний виконавець зобов’язаний:

- здійснювати заходи примусового виконання рішень;
- надавати сторонам виконавчого провадження, їхнім представникам та прокурору як учаснику виконавчого провадження можливість ознайомитися з матеріалами виконавчого провадження;
- розглядати в установлені законом строки заяви сторін, інших учасників виконавчого провадження та їхні клопотання;
- заявляти про самовідвід;

- роз'яснювати сторонам та іншим учасникам виконавчого провадження їхні права та обов'язки.

Для виконання покладених на державного виконавця завдань йому надаються права, вичерпний перелік яких, визначений у ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»:

- проводити перевірку виконання боржниками рішень, що підлягають виконанню;
- проводити перевірку виконання юридичними особами незалежно від форми власності, фізичними особами, фізичними особами - підприємцями рішень стосовно працюючих у них боржників;
- з метою захисту інтересів стягувача одержувати безоплатно від державних органів, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, посадових осіб, сторін та інших учасників виконавчого провадження необхідні для проведення виконавчих дій пояснення, довідки та іншу інформацію, в тому числі конфіденційну;
- безперешкодно входити на земельні ділянки, до приміщень, сховищ, іншого володіння боржника - юридичної особи, проводити їх огляд, примусово відкривати та опечатувати їх;
- накладати арешт на майно боржника, опечатувати, вилучати, передавати таке майно на зберігання та реалізовувати його в установленому законодавством порядку;
- здійснювати реєстрацію обтяжень майна в процесі та у зв'язку з виконавчим провадженням;
- використовувати за згодою власника приміщення для тимчасового зберігання вилученого майна, а також транспортні засоби стягувача або боржника за їхньою згодою для перевезення майна;
- приймати рішення про відстрочку та розстрочку виконання рішення (крім судових рішень), за наявності письмової заяви стягувача;
- звертатися до суду з поданням про розшук дитини, про постановлення вмотивованого рішення про примусове проникнення до житла чи іншого

володіння боржника - фізичної або іншої особи, в якій перебуває дитина, стосовно якої складено виконавчий документ про її відібрання тощо [35].

Державний виконавець несе юридичну відповідальність за дотримання законності і забезпечення дисципліни в процесі виконання службових повноважень. Ця відповідальність має дві сторони: по-перше відповідальність державного виконавця за правопорушення, вчинені ним особисто; по-друге, відповідальність за дії підлеглих по службі осіб (якщо функціоналами обов'язками передбачена наявність підлеглих).

Юридична відповідальність державного виконавця як складова частина його адміністративно-правового статусу має подвійну природу. З одного боку, вона виступає формою захисту прав, свобод і законних інтересів тих фізичних і юридичних осіб у державі, які можуть постраждати від неправомірних дій зазначеної категорії державних службовців, оскільки вимоги державного виконавця, які висувуються останнім у процесі примусового виконання рішень, є обов'язковими для усіх органів, організацій, посадових осіб, громадян і юридичних осіб на території України.

З іншого боку юридична відповідальність державного виконавця є засобом впливу на його неправомірну поведінку. І він як спеціальний суб'єкт (посадова особа) юридичної відповідальності наділений такими ознаками:

- правові норми про відповідальність державних виконавців як посадових осіб за порушення по службі враховують особливості служби як виду трудової діяльності;
- для них встановлюється підвищена відповідальність, оскільки наслідки правопорушень, пов'язаних із невиконанням службових обов'язків, негативно проявляються за межами посади;
- існують спеціальні заходи відповідальності за службові правопорушення;
- притягнення державного виконавця до відповідальності за правопорушення не виключає того, що ці його дії можуть бути кваліфіковані і як інший вид правопорушення.

До державного виконавця можуть бути застосовані всі традиційні види юридичної відповідальності: дисциплінарна, адміністративна, цивільно правова та кримінальна [48].

Кримінальну відповідальність передбачено за вчинення службових злочинів — зловживання владою або службовим становищем (ст. 364), перевищення влади або службових повноважень (ст. 365), службове підроблення (ст. 366), службова недбалість (ст. 367), прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368), провокація підкупу (ст. 370 КК). За наявності у діях державного виконавця ознак іншого кримінально караного діяння, він підлягає притягненню до кримінальної відповідальності у загальному порядку.

Загальні правила щодо адміністративної відповідальності державних виконавців встановлено й КпАП, їх може бути визнано суб'єктами корупційних правопорушень у порядку, встановленому Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції" від 09.08.2015.

Дисциплінарна та матеріальна відповідальність можуть наставати за невиконання чи неналежне виконання службових (трудових обов'язків).

Цивільно-правова відповідальність полягає у тому, що ст. 56 Конституції України гарантовано право кожного на відшкодування майнової та моральної шкоди, яку заподіяно державними органами, органами місцевого самоврядування, службовими та посадовими особами. Ст. 86 Закону передбачає, що збитки, завдані державним виконавцем громадянам чи юридичним особам при здійсненні виконавчого провадження, підлягають відшкодуванню, хоча конкретного механізму визначення шкоди та порядку його відшкодування чинне законодавство не передбачає. Підстави, умови та порядок відшкодування шкоди, завданої внаслідок неправомірної діяльності державного виконавця та інших працівників ДВС, визначено ст.ст. 1173 і 1174 ЦК, відповідно до яких завдана майнова та моральна шкода підлягає відшкодуванню державою незалежно від вини органів (осіб) [49].

Відповідно до абзацу 2 ч. 3 ст. 213 КПК України у разі затримання державного виконавця чи приватного виконавця уповноважена службова особа, яка здійснювала затримання, зобов'язана протягом 24 годин повідомити про це Міністерство юстиції України, а щодо осіб, які є приватними виконавцями, - Міністерство юстиції України та Раду приватних виконавців України.

Відповідно до ч. 8 ст. 376 КПК України про ухвалення вироку щодо особи, яка є державним виконавцем, не пізніше наступного дня після ухвалення повідомляється Міністерству юстиції України, а щодо особи, яка є приватним виконавцем, - Міністерству юстиції України та Раді приватних виконавців України [50].

На сьогодні управління органами ДВС здійснює Міністерство юстиції України через Департамент державної виконавчої служби.

Департамент ДВС здійснює функції безпосереднього керівництва діяльністю виконавчої служби разом із кадровою службою Міністерства юстиції організовує добір кадрів та забезпечує підвищення їхнього професійного рівня, узагальнює статистичну звітність, організовує та контролює розгляд звернень юридичних та фізичних осіб, уносить пропозиції щодо фінансового та матеріально-технічного забезпечення служби, розробляє проекти нормативних актів стосовно виконання рішень судів й інших органів, здійснює їхню правову експертизу тощо.

Важливим елементом організаційно-правового забезпечення управління ДВС є система контролю за її діяльністю. У системі органів юстиції наявний подвійний внутрішній контроль за функціонуванням ДВС з боку різних ланок Міністерства юстиції [51].

Приватний виконавець є суб'єктом незалежної професійної діяльності та, по суті, є самозайнятою особою на кшталт адвоката чи нотаріуса.

Відповідно до Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» приватним виконавцем може бути громадянин України, який досяг 25 років, має вищу юридичну освіту не нижче другого рівня, володіє державною мовою, має стаж

роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років та склав кваліфікаційний іспит. Відомості про приватного виконавця вносяться до Єдиного реєстру приватних виконавців України. Законодавством встановлено вимогу, відповідно до якої до початку здійснення діяльності приватний виконавець зобов'язаний організувати офіс у межах виконавчого округу, в тому числі встановлені вимоги до офісу [52].

Для того щоб займатися діяльністю приватного виконавця, особі необхідно пройти навчання і стажування, а після цього подати заяву про допуск та скласти кваліфікаційний іспит. Строк навчання і стажування складає три місяці. Але є особи, яких звільнено від проходження стажування, а саме особи, які мають стаж роботи державного чи приватного виконавця, адвоката, нотаріуса, арбітражного керуючого не менше одного року або помічника приватного виконавця не менше двох років.

Лише після усіх перерахованих вище дій, створюється Єдиний реєстр приватних виконавців України, у якому містяться відомості про приватних виконавців.

Приватний виконавець перш ніж розпочати свою діяльність повинен застрахувати свою цивільно-правову відповідальність перед третіми особами. Мінімальний розмір страхової суми за договором страхування цивільно-правової відповідальності приватного виконавця має становити 10 відсотків загальної суми стягнення за виконавчими документами, що перебувають на виконанні у приватного виконавця протягом року, але не менше 1 тисячі мінімальних розмірів заробітної плати станом на початок відповідного календарного року.

За вчинення виконавчих дій приватному виконавцю сплачується винагорода. Винагорода приватного виконавця складається з основної та додаткової. Основна винагорода приватного виконавця залежно від виконавчих дій, що підлягають вчиненню у виконавчому провадженні, встановлюється у вигляді: 1) фіксованої суми – у разі виконання рішення немайнового характеру; 2) відсотка суми, що підлягає стягненню, або вартості майна, що підлягає передачі за виконавчим документом.

Угодою між приватним виконавцем та стягувачем може бути передбачено додаткове авансування витрат виконавчого провадження та додаткова винагорода приватного виконавця [53].

Для приватних виконавців законодавством встановлюються обмеження, оскільки відповідно до ч. 2 ст. 5 ЗУ «Про виконавче провадження» приватний виконавець не може здійснювати примусове виконання рішень про відібрання і передання дитини, встановлення побачення з нею або усунення перешкод у побаченні з дитиною; рішень, за якими стягувачами є держава, державні органи; рішень адміністративних судів та рішень Європейського суду з прав людини; рішень про виселення та вселення фізичних осіб тощо.

Виконавчі дії у виконавчих провадженнях, відкритих приватним виконавцем у виконавчому окрузі, можуть вчинятися ним на всій території України. Для проведення перевірки інформації про наявність боржника чи його майна або про місце роботи в іншому виконавчому окрузі приватний виконавець має право вчиняти такі дії самостійно або залучати іншого приватного виконавця на підставі договору про уповноваження на вчинення окремих виконавчих дій, типова форма якого затверджується Міністерством юстиції України.

Протягом першого року зайняття діяльністю приватного виконавця, приватний виконавець не може здійснювати примусове виконання рішень за якими сума стягнення становить двадцять та більше мільйонів гривень або еквівалентну суму в іноземній валюті.

Крім додержання вимог Конституції України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законів України, інших нормативно-правових актів приватний виконавець має дотримуватися статуту Асоціації приватних виконавців України, Кодексу професійної етики приватного виконавця, рішень Ради приватних виконавців України та з'їзду приватних виконавців України, пов'язаних із діяльністю приватних виконавців.

В Україні діє самоврядування приватних виконавців, яке ґрунтується на принципах виборності, гласності, підзвітності та обов'язковості для виконання приватними виконавцями рішень органів самоврядування приватних виконавців.

Контроль за діяльністю приватних виконавців здійснюється Міністерством юстиції України та Радою приватних виконавців України в межах її компетенції [52].

Отже, стосовно правового статусу державних та приватних виконавців, він відрізняється: способом відбору на посаду; обсягом компетенції (приватні виконавці не можуть приймати до виконання низку видів виконавчих документів); способом оплати винагороди та її розміром; діяльність приватних виконавців, крім Міністерства юстиції, контролює ще й Асоціація приватних виконавців [54].

2.3. Загальний порядок виконання судових рішень у виконавчому провадженні

В Україні діє Автоматизована система виконавчого провадження, яка надає сторонам доступ до виконавчого провадження. 5 січня 2018 року набрала чинності положення Закону України «Про виконавче провадження», якими передбачено запуск Єдиного реєстру боржників. До цього реєстру вносяться дані про громадян та компанії, які відповідно до рішень суду визнані боржниками і стосовно яких відкрито відповідне виконавче провадження. Цей реєстр є складовою частиною автоматизованої системи виконавчого провадження та створений з метою оприлюднення в режимі реального часу інформації про майнові зобов'язання боржників.

Уже зараз відомості про наявність рахунків у боржників, місце роботи, наявність автомобілів або нерухомого майна, а також про ІПН і чинні паспорти надходять до виконавців протягом кількох днів з дати відправлення електронних запитів.

Процес виконавчого провадження дуже змінився завдяки сучасним

інформаційно-комунікаційним технологіям. Нові інформаційні технології здатні прискорити виконавчі процеси завдяки звільненню від рутинної роботи.

Великою проблемою в Україні є брак фінансування та невідповідність законодавчої бази рівню розвитку інформаційно-комунікаційним технологіям [55].

Для звернення судового рішення до виконання стягувачу в першу чергу необхідно отримати в суді виконавчий документ.

Згідно статті 368 Цивільного процесуального кодексу України та статті 258 Кодексу адміністративного судочинства України за кожним судовим рішенням, яке набрало законної сили, за заявою осіб, на користь яких воно ухвалено, чи прокурора, який здійснював у цій справі представництво інтересів громадянина або держави в суді, видається один виконавчий лист.

Відповідно до статті 116 Господарського процесуального кодексу України виконання рішення господарського суду провадиться на підставі виданого ним наказу, який є виконавчим документом.

Підставою для відкриття виконавчого провадження по виконанню судового рішення є пред'явлений до відповідного відділу державної виконавчої служби виконавчий документ разом із заявою стягувача про відкриття виконавчого провадження.

Необхідно пам'ятати оскільки однією з законодавчо закріплених причин відмови у відкритті виконавчого провадження є невідповідність виконавчого документа вимогам статті 4 Закону України «Про виконавче провадження», то доведеться отримуючи виконавчий документ відразу перевірити його і упевнитися, що принаймні ця обставина не перешкодить відкриттю виконавчого провадження.

Отже, у відповідності статті 4 Закону України «Про виконавче провадження» у виконавчому документі обов'язково мають бути зазначені його назва, дата видачі, найменування органу, посадової особи, що видали документ, дата і номер рішення, за яким видано виконавчий документ, найменування стягувача і боржника, їх адреси, дата і місце народження боржника та його місце

роботи (для громадян), номери рахунків у кредитних установах (для юридичних осіб), а також резолютивна частина рішення, дата набрання чинності рішенням та строк пред'явлення виконавчого документа до виконання.

Виконавчий документ має бути підписано уповноваженою посадовою особою та скріплено печаткою [56].

Стягувач до заяви про примусове виконання стягувач подає квитанцію про сплату авансового внеску.

Виконавчий збір — це збір, що справляється на всій території України за примусове виконання рішення органами державної виконавчої служби. Виконавчий збір стягується з боржника до Державного бюджету України.

Виконавчий збір стягується державним виконавцем у розмірі 10 відсотків суми, що фактично стягнута, повернута, або вартості майна боржника, переданого стягувачу за виконавчим документом.

Якщо рішення про стягнення коштів було виконано боржником частково до винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, сума виконавчого збору зазначається в розмірі 10 % з суми, яка не була сплачена боржником до відкриття виконавчого провадження.

За примусове виконання рішення немайнового характеру виконавчий збір стягується в розмірі:

- двох мінімальних розмірів заробітної плати з боржника - фізичної особи (що станом на 01.01.2018 становить 7446 грн. яку затвердила ВРУ Законом про Державний бюджет України на 2018 рік);
- в розмірі чотирьох мінімальних розмірів заробітної плати з боржника - юридичної особи (що станом на 01.01.2018 становить 14 892 грн. яку затвердила ВРУ Законом про Державний бюджет України на 2018 рік).

Виконавчий збір не стягується:

- за виконавчими документами про конфіскацію майна, стягнення періодичних платежів, накладення арешту на майно для забезпечення позовних вимог, за виконавчими документами, що підлягають

негайному виконанню;

- у разі виконання рішень Європейського суду з прав людини;
- якщо виконання рішення здійснюється за рахунок коштів, передбачених бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду в порядку, встановленому Законом України "Про гарантії держави щодо виконання судових рішень";
- за виконавчими документами про стягнення виконавчого збору, стягнення витрат виконавчого провадження, штрафів, накладених виконавцем відповідно до вимог цього Закону;
- у разі виконання рішення приватним виконавцем;
- за виконавчими документами про стягнення заборгованості, що підлягає врегулюванню відповідно до Закону України "Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості тепlopостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водopостачання і водовідведення за спожиті енергоносії", а також згідно з постановами державних виконавців, винесеними до набрання чинності цим Законом.

Під час передачі виконавчого документа від органу державної виконавчої служби приватному виконавцю виконавчий збір не стягується, якщо він не був стягнутий на момент передачі.

У разі стягнення частини виконавчого збору на момент передачі виконавчого документа приватному виконавцю стягнута частина виконавчого збору поверненню не підлягає [57].

За рішенням немайнового характеру виконавець у постанові про відкриття виконавчого провадження зазначає про необхідність виконання боржником рішення протягом 10 робочих днів (крім рішень, що підлягають негайному виконанню).

Відповідно до частини 1 статті 24 Закону України «Про виконавче провадження» виконавчі дії провадяться державним виконавцем за місцем проживання, роботи боржника або за місцезнаходженням його майна.

Якщо боржник є юридичною особою, то виконання провадиться за місцезнаходженням його постійно діючого органу або майна.

Якщо йдеться про зобов'язання боржника вчинити певні дії — то за місцем здійснення цих дій.

Право вибору місця виконання між кількома відділами державної виконавчої служби, які можуть вчиняти виконавчі дії по виконанню рішення на території, на яку поширюються їх функції, належить стягувачу.

Виконавець, якщо виконавчий документ відповідає усім вищезазначеним вимогам та його пред'явлено до виконання у межах встановленого законом строку і до відділу державної виконавчої служби за належним місцем виконання рішення, відповідно до статті 26 Закону України «Про виконавче провадження» зобов'язаний: прийняти цей виконавчий документ до виконання та не пізніше наступного робочого дня з дня надходження до нього виконавчого документа виносить постанову про відкриття виконавчого провадження [58].

Відповідно до засад виконавчого провадження, виконавче провадження здійснюється з дотриманням розумності строків виконавчого провадження.

Статтею 11 Закону України «Про виконавче провадження», визначено, що строки у виконавчому провадженні – це періоди часу в межах яких учасники виконавчого провадження зобов'язані або мають право прийняти рішення або вчинити дію.

Строки прийняття рішень виконавцями та вчинення виконавчих дій визначені статтею 13 Закону України «Про виконавче провадження».

За порушення строків прийняття рішень та вчинення виконавчих дій виконавці несуть відповідальність в порядку, встановленому законом.

Порушення строків прийняття рішень та вчинення виконавчих дій виконавцями не є підставою для скасування такого рішення чи виконавчої дії, крім випадків, коли вони були прийняті або вчинені з порушенням процедури, передбаченої цим Законом.

Виконавець провадить виконавчі дії з виконання рішення до завершення виконавчого провадження у встановленому Законом порядку, а саме:

- закінчення виконавчого провадження - згідно із статтею 39 Закону;
- повернення виконавчого документа стягувачу - згідно із статтею 37 Закону;
- повернення виконавчого документа до суду чи іншого органу , який його видав, згідно із статтею 38 Закону [59].

Заходами примусового виконання рішень є:

- звернення стягнення на кошти, цінні папери, інше майно (майнові права), корпоративні права, майнові права інтелектуальної власності, об'єкти інтелектуальної, творчої діяльності, інше майно (майнові права) боржника, у тому числі якщо вони перебувають в інших осіб або належать боржникові від інших осіб, або боржник володіє ними спільно з іншими особами;
- звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інший дохід боржника;
- вилучення в боржника і передача стягувачу предметів, зазначених у рішенні;
- заборона боржнику розпоряджатися та/або користуватися майном, яке належить йому на праві власності, у тому числі коштами, або встановлення боржнику обов'язку користуватися таким майном на умовах, визначених виконавцем;
- інші заходи примусового характеру.

Під час здійснення виконавчого провадження виконавець вчиняє виконавчі дії та приймає рішення шляхом винесення постанов, попереджень, внесення подань, складення актів та протоколів, надання доручень, розпоряджень, вимог, подання запитів, заяв, повідомлень [35].

Згідно з Інструкції організації примусового виконання рішень постанова виконавця повинна містити такі обов'язкові реквізити:

- номер виконавчого провадження;
- вступну частину із зазначенням:
- назви постанови, дати видачі постанови та місця її винесення;

- найменування органу державної виконавчої служби, прізвища, імені та по батькові державного виконавця, який виніс постанову або прізвища, імені та по батькові приватного виконавця, який виніс постанову, найменування виконавчого округу, в якому він здійснює діяльність;
- назви виконавчого документа, коли та ким виданий, резолютивної частини документа (далі - реквізити виконавчого документа);
- за зведеним виконавчим провадженням - прізвища, імені та по батькові боржника - фізичної особи, повного найменування боржника - юридичної особи та дати об'єднання виконавчих проваджень у зведене;
- мотивувальну частину із зазначенням мотивів, з яких виконавець прийняв відповідне рішення (дійшов певних висновків), і посилання на норму закону, на підставі якого винесено постанову;
- резолютивну частину із зазначенням:
- прийнятого виконавцем рішення;
- строку і порядку оскарження постанови.

Постанова підписується виконавцем та скріплюється печаткою. Постанова складається у необхідній кількості примірників, один з яких залишається у виконавчому провадженні, а інші надсилаються за належністю [41].

Відповідно до статті 28 Закону України «Про виконавче провадження» копії постанов виконавця та інші документи виконавчого провадження доводяться виконавцем до відома сторін та інших учасників виконавчого провадження, надсилаються адресатам простим поштовим відправленням або доставляються кур'єром.

Документи виконавчого провадження доводяться до відома або надсилаються адресатам не пізніше наступного робочого дня з дня їх винесення [35].

Під час виконання судового рішення іноді виникають такі обставини, які призводять до зупинення виконавчого провадження. Закон України «Про виконавче провадження» передбачає вичерпний перелік підстав для зупинення

виконавчого провадження. У ст. 34 Закону вказано обставини, що зумовлюють обов'язкове зупинення виконавчого провадження.

Випадками зупинення виконавчого провадження є проходження боржником строкової військової служби, військової служби за призовом осіб офіцерського складу, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, або якщо боржник проходить військову службу та виконує бойові завдання військової служби у бойовій обстановці чи в районі проведення антитерористичної операції, якщо згідно з умовами служби проведення виконавчих дій неможливе чи на прохання стягувача, який проходить таку військову службу.

Відповідно до ст. 35 Закону виконавець зупиняє вчинення виконавчих дій у випадках частини першої статті 34 цього Закону, до закінчення строку дії зазначених обставин про зупинення виконавчого провадження державний виконавець виносить постанову та надсилає її сторонам виконавчого провадження. Постанову про зупинення виконавчого провадження з підстав, передбачених ст. 34 Закону, державний виконавець зобов'язаний винести не пізніше наступного дня, коли йому стало відомо про наявність таких підстав.

Упродовж строку, на який зупинено виконавче провадження арешт, накладений виконавцем на майно боржника, у тому числі на кошти на рахунках боржника у банках та інших фінансових установах, протягом строку, на який виконавець зупиняє вчинення виконавчих дій, не знімається [49].

Підстави закінчення виконавчого провадження визначені у ст. 39 Закону України «Про виконавче провадження», а саме:

- визнання судом відмови стягувача від примусового виконання судового рішення;
- затвердження судом мирової угоди, укладеної сторонами у процесі виконання рішення;
- припинення юридичної особи - сторони виконавчого провадження, якщо виконання її обов'язків чи вимог у виконавчому провадженні не допускає

правонаступництва, смерті, оголошення померлим або визнання безвісно відсутнім стягувача чи боржника;

- прийняття Національним банком України рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку-боржника;
- скасування або визнання нечинним рішення, на підставі якого виданий виконавчий документ, або визнання судом виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню;
- письмової відмови стягувача від одержання предметів, вилучених у боржника під час виконання рішення про передачу їх стягувачу, або знищення речі, що має бути передана стягувачу в натурі або оплатно вилучена;
- закінчення строку, передбаченого законом для відповідного виду стягнення, крім випадку, якщо існує заборгованість із стягнення відповідних платежів;
- визнання боржника банкрутом та ін.

Постанова про закінчення виконавчого провадження з підстав, передбачених частиною першою цієї статті, вноситься в день настання відповідних обставин або в день, коли виконавцю стало відомо про такі обставини [35].

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ СУДОВИХ РІШЕНЬ

3.1. Примусове виконання судових рішень майнового характеру

Із метою примусового виконання рішень майнового характеру в рамках виконавчого провадження здійснюється комплекс специфічних заходів. Найпоширенішим із них є звернення стягнення на майно боржника, яке полягає в його арешті, вилученні та примусовій реалізації. Без перебільшення можна констатувати, що звернення стягнення на майно боржника треба віднести до найдієвіших та найефективніших способів примусового виконання рішень судів та інших органів.

Аналіз положень Закону України «Про виконавче провадження» та ЦПК України свідчить, що застосування стягнення на майно боржника можливе з урахуванням наступних умов:

- стягнення на майно боржника звертається у разі відсутності у боржника готівкових коштів, коштів та інших цінностей, достатніх для задоволення вимог стягувача боржника у гривнях та іноземній валюті, інших цінностей, у тому числі коштів на рахунках і вкладах боржника у банках та інших фінансових установах, на рахунках у цінних паперах у депозитаріях цінних паперів;
- стягнення на майно боржника звертається в розмірах і обсягах, потрібних для виконання за виконавчими документами, з урахуванням стягнення виконавчого збору, витрат на проведення виконавчих дій, штрафів, накладених на боржника під час виконавчого провадження;
- у разі якщо боржник володіє майном спільно з іншими особами, стягнення звертається на його частку, що визначається судом за поданням державного або приватного виконавця;

- у разі якщо сума, що підлягає стягненню за виконавчим провадженням не перевищує десяти розмірів мінімальної заробітної плати, звернення стягнення на єдине житло боржника та земельну ділянку, на якій розташована не це житло, не здійснюється. У такому разі державний виконавець зобов'язаний вжити всіх заходів для виконання рішення за рахунок іншого майна боржника ;
- звернення стягнення на будинок, квартиру, інше приміщення, земельну ділянку, що є нерухомим майном, провадиться у разі відсутності в боржника достатніх коштів чи рухомого майна ;
- боржник має право вказати ті види майна чи предмети, на які необхідно звернути стягнення у першу чергу, хоча остаточно черговість стягнення на кошти та інше майно боржника визначає державний або приватний виконавець;
- боржник має право визнати черговість реалізації майна, на яке накладено арешт, якщо це не впливає на результативність виконання;
- звернення стягнення на майно боржника поширюється також на те майно, яке перебуває в інших осіб, але належить боржнику [60].

Спеціальні правила існують при зверненні стягнення на майно боржника, яке знаходиться у третіх осіб.

Юридична можливість звернення стягнення на майно боржника, що знаходиться в інших осіб, пояснюється обов'язковістю судового рішення. Треті особи, які володіють майном боржника, зобов'язані рахуватися з підтвердженим судом правовідносинами, з необхідністю його виконання в силу того, що «кожне правовідношення, в тому числі відносні права і обов'язки, обов'язкові не тільки для тих, кого вони внутрішньо і первинно (його суб'єктів) пов'язують, але і всіх тих, хто перебуває в тому ж правопорядку поза цих правовідносин і не є їх суб'єктом, хто відчуває зовнішній вплив, обумовлений єдністю правопорядку».

А.М. Смецька зазначала, що під іншими особами слід розуміти тільки законних власників майна боржника, на яких не поширюється ухвалене судове рішення про стягнення заборгованості з боржника. Інші особи, у яких майно

боржника знаходиться без правової підстави, права на захист правомочності володіння не мають, тому опис і вилучення у них майна має відбуватися за правилами опису та вилучення майна боржника.

Як зазначає В.В. Комаров, характерною ознакою цього заходу виконання є обов'язкове надсилання іншим особам запиту, на який вони повинні дати відповідь про те, які у них є гроші чи майно, належні боржникові, або скільки з них належить боржникові. Одночасно з цим виконавець повідомляє інших осіб про те, що з часу одержання цього запиту на майно боржника, яке є у них, накладається арешт у межах суми стягнення і що всі належні боржникові платежі до повної сплати стягуваної суми ці особи зобов'язані вносити не боржникові, а на депозитний рахунок суду. Після одержання відомостей про наявність у інших осіб майна, належного боржникові, виконавець описує його, вилучає і продає на загальних підставах.

Слід звернути увагу, що вказаний нами порядок має місце лише тоді, коли право на майно боржника має безспірний характер, а отже державному виконавцеві немає потреби доводити наявність в боржника прав на нього [61].

Процедура, звернення на майно боржника в свою чергу, складається із таких підетапів:

- виявлення майна боржника. Основними шляхами виявлення майна боржника є: по-перше, здійснення запитів до відповідних органів (наприклад, БТІ, ДФС, МРЕВ, тощо); по-друге, шляхом перевірки майнового стану за місцем проживання боржника, під час проведення перевірки майнового стану боржника для здійснення опису майна або складання акта про відсутність майна у боржника виконавцю необхідно залучати понятих; по-третє, здійснення перевірки майнового стану в інших місцях, де може знаходитися майно боржника (наприклад, на дачі чи в гаражі фізичної особи, в складських приміщеннях, орендованих юридичною особою–боржником);
- опис та арешт майна боржника;
- оцінка та вилучення майна боржника;

– примусова реалізація майна боржника [62].

Незважаючи на задекларовані вимоги щодо безпосереднього доступу виконавця до інформації про боржників, їхнє майно, доходи та кошти (в тому числі конфіденційної, яка міститься в державних базах і реєстрах), державний виконавець має безпосередній доступ лише до інформації, яка міститься в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, має можливість направляти та одержувати в електронному вигляді інформацію від органів ДФС України й органів ПФУ щодо наявності у боржника рахунків та отримання ним доходів (зарплати, пенсії тощо). При цьому надзвичайно проблемним є отримання інформації щодо:

- нерухомого майна, право власності на яке зареєстровано до 2003 р., оскільки відповідна інформація не внесена до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, існує лише на паперових носіях, для її отримання державний виконавець змушений звертатися з письмовим запитом до МБТІ;
- транспортних засобів, оскільки у державного виконавця відсутній безпосередній доступ, а районні сервісні центри надають доступ до реєстру через ключ державного виконавця лише в їхніх центрах. Крім того, в Єдиному державному реєстрі МВС стосовно зареєстрованих транспортних засобів та їхніх власників містяться відомості лише щодо автомобілів, які були зареєстровані з 2012 р.;
- морських та річкових суден, оскільки інформація стосовно таких суден міститься в Державному судновому реєстрі України та Судновій книзі України, які ведуться в паперовому вигляді, тому для отримання відповідної інформації державний виконавець повинен направляти письмові запити до органів, які реєструють морські та річкові судна України;
- ідентифікаційного податкового номера боржника, оскільки у державного виконавця відсутня можливість за допомогою автоматизованої системи виконавчого провадження направляти запити до органів ДФС України для отримання відповідної інформації;

- сільськогосподарської техніки, оскільки автоматизована система виконавчого провадження не дозволяє здійснювати взаємобмін інформацією з Держспоживслужбою, яка є держателем відповідного реєстру [63].

Для належного та якісного виконання рішень перш за все повинен бути забезпечений доступ виконавця до інформації про рахунки боржників і відомостей про рух коштів на цих рахунках.

Однак, інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку, є банківською таємницею. Банківську таємницю становить: відомості про банківські рахунки клієнтів, у тому числі кореспондентські рахунки банків у Національному банку України; операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди; фінансово-економічний стан клієнтів.

Розкриття банківської таємниці має певні особливості. Інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю, розкривається банками на письмову вимогу органам державної виконавчої служби, приватним виконавцям з питань виконання рішень судів та рішень, що підлягають примусовому виконанню відповідно, стосовно наявності та/або стану рахунків боржника, руху коштів та операцій на рахунках боржника за конкретний проміжок часу, а також про інформацію щодо договорів боржника про зберігання цінностей або надання боржнику в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа, що охороняється банком.

Вимога виконавця повинна бути викладена на бланку державного органу встановленої форми, підписана керівником державного органу (чи його заступником), скріплена гербовою печаткою, включати підстави для отримання інформації, яка містить банківську таємницю та містити в собі посилання на норми закону, відповідно до яких державний орган має право на отримання такої інформації [64].

Вимога приватного виконавця повинна містити вихідний номер, дату складання, адресат (банк), прізвище, ім'я, по батькові приватного виконавця, його адресу та бути надана за підписом приватного виконавця, скріпленого печаткою.

Банк розкриває інформацію, що містить банківську таємницю у строк установлений державним або приватним виконавцем відповідно до Закону України "Про виконавче провадження" [65].

Відповідно до ст. 62¹ Закону України «Про банки і банківську діяльність» у разі відкриття або закриття рахунка фізичної особи банк зобов'язаний перевірити наявність інформації про внесення такої особи до Єдиного реєстру боржників.

У разі відкриття рахунка на ім'я фізичної особи, внесеної до Єдиного реєстру боржників, у тому числі через відокремлені підрозділи банку, або закриття рахунка такою особою банк зобов'язаний у день відкриття або закриття рахунка повідомити про це зазначений у Єдиному реєстрі боржників орган державної виконавчої служби або приватного виконавця [64].

Відповідно до рекомендацій Національного банку України Незалежній асоціації банків України норми ст. 62¹ Закону України «Про банки і банківську діяльність» не розповсюджуються на перевірку інформації про відкриття/закриття рахунків фізичних осіб, які використовуються для здійснення підприємницької або незалежної професійної діяльності.

Якщо у реєстрі боржників, по фізичній особі-боржнику зареєстровано декілька постанов про судове виконавче провадження, банк повинен повідомити всі органи виконавчої служби та приватних виконавців, які беруть участь у виконавчому провадженні [66].

Після виявлення майна (коштів) боржника виконавець проводить опис та арешт цього майна (коштів), про що виносить постанову.

Постанова про опис та арешт майна (коштів) підписується виконавцем, понятими, зберігачем майна, боржником та стягувачем, їх представниками, а також іншими особами, які були присутні при проведенні опису майна (коштів) [41].

Арешт у виконавчому провадженні – це етап звернення стягнення на майно боржника, який застосовується виконавцем, з метою забезпечення реального виконання рішення і який полягає у обмеженні прав боржника на розпорядження своїм майном, а за рішенням виконавця — і у користуванні ним.

Процедура накладення арешту у виконавчому провадженні автором класифіковано за двома критеріями:

За строком накладення:

1) арешт накладається негайно під час відкриття ВП:

- якщо стягувач вказав рахунки боржника у банківських чи інших фінансових установах;
- якщо стягувач вказав конкретне нерухоме майно боржника і виконавець пересвідчився за даними електронних державних баз даних та реєстрів про належність цього майна боржнику на праві власності або іншому майновому праві;
- у разі виявлення майна боржника під час проведення перевірки майнового стану боржника за місцем його проживання/перебування;

2) 1 робочий день є у виконавця на арешт майна/коштів боржника, виявленого виконавцем у виконавчому провадженні, після чого виконавець повинен продовж 1 робочого дня надіслати платіжну вимогу для примусового списання арештованих коштів;

3) 5 робочих днів дається виконавцю на проведення опису та арешту майна після отримання ним інформації про місцезнаходження майна боржника.

2. За особливостями порядку накладення арешту виділимо арешт:

- коштів;
- ювелірних та побутових виробів із золота, срібла, платини і металів платинової групи, дорогоцінного каміння і перлів, а також лому і окремих частин таких виробів;
- продуктів та інших речей, що швидко псуються;
- предметів застави аграрної розписки;
- іншого рухомого майна;

– нерухомого майна.

Перелік майна, на яке не може бути звернено стягнення за виконавчими документами визначений у додатку до Закону України «Про виконавче провадження» [67].

Виявлені під час опису цінні папери, ювелірні та інші побутові вироби із золота, срібла, платини і металів платинової групи, дорогоцінного каміння і перлів, а також лом і окремі частини таких виробів, на які накладено арешт, підлягають обов'язковому вилученню і не пізніше наступного робочого дня передаються на зберігання установам Національного банку України, які зобов'язані прийняти їх на безоплатній основі.

Арешт на цінні папери накладається в порядку, встановленому законодавством про депозитарну систему України.

Порядок реалізації майна, ювелірних та інших побутові вироби із золота, срібла, платини і металів платинової групи, дорогоцінного каміння і перлів, а також лом і окремі частини таких виробів, визначається Міністерством фінансів України за погодженням з Національним банком України.

Порядок реалізації цінних паперів визначається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з Міністерством юстиції України [68].

Після опису та арешту майна боржника повинна бути проведена його оцінка та примусова реалізація.

Якщо сторони виконавчого провадження не досягли згоди щодо визначення вартості майна, а також письмово не повідомили виконавця про визначену ними вартість майна, у такому випадку виконавець повинен самостійно визначити його вартість. про що складається відповідний акт.

Визначення вартості майна боржника виконавцем здійснюється з урахуванням таких умов:

- оцінка проводиться за ринковими цінами, що діють на день визначення вартості майна;
- враховується фактичний стан майна.

Для визначення вартості майна виконавець використовує власні знання, дані засобів масової інформації, повідомлення сторін виконавчого провадження та інших осіб, яких виконавець, у разі необхідності, може залучити до проведення визначення вартості майна.

Акт про визначення вартості майна складається виконавцем обов'язковим зазначенням таких відомостей:

- дата опису й арешту цього майна.
- опис та аналіз зібраних і використаних даних та іншої інформації під час визначення вартості майна.
- вартість кожного описаного предмета та загальна вартість майна.

Існують нормативно-визначені випадки, коли державний виконавець не має права самостійно проводити оцінку майна та залучає суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання, а саме:

- для проведення оцінки за регульованими цінами;
- для оцінки нерухомого майна;
- для оцінки транспортних засобів;
- для оцінки повітряних, морських та річкових суден.

Державний виконавець для з'ясування та роз'яснень питань, що виникають під час здійснення виконавчого провадження і потребують спеціальних знань, вносить постанову про залучення експерта або спеціаліста (в окремих випадках — кількох експертів або спеціалістів), а для проведення оцінки майна — суб'єктів оціночної діяльності — суб'єктів господарювання.

Виконавець повідомляє про результати визначення вартості чи оцінки майна сторонам не пізніше наступного робочого дня після дня визначення вартості чи отримання звіту про оцінку [69].

Реалізація арештованого майна (крім майна, вилученого з цивільного обороту, обмежено оборотоздатного майна та здійснюється шляхом електронних торгів або за фіксованою ціною.

Реалізація за фіксованою ціною застосовується щодо майна, оціночна вартість якого не перевищує 50 мінімальних розмірів заробітної плати. Реалізація

за фіксованою ціною не застосовується до нерухомого майна, транспортних засобів, повітряних, морських та річкових суден незалежно від вартості такого майна.

Порядок проведення електронних торгів визначається Міністерством юстиції України [35].

Кравченко І.І. визначає торги з реалізації майна боржника як комплекс заходів, що проводяться організатором торгів шляхом залучення найбільшої кількості суб'єктів з метою укладення договору з особою, яка запропонувала найвищу ціну за предмет торгів.

Основною метою цього проекту, на думку автора, є викорінення корупційних інструментів у процесах продажу арештованого майна, а також реалізація майна за найвищою вартістю. Завдяки запровадженню системи електронних торгів чиновників буде позбавлено можливості фізичного впливу на торги, їх результати чи зрив, оскільки кожен учасник торгів може на власні очі побачити бажаний лот та дуже швидко його придбати.

Автор вважає, що запровадження електронної системи торгів є дуже позитивним явищем, що значно полегшує процедуру реалізації майна, виключає посередників, викорінює корупцію, збільшує доходи від продажу. До того ж, зростає сам обсяг реалізації майна та значно зменшуються витрати державного бюджету на реалізацію арештованого майна [70].

Аукціони з продажу арештованого майна в Україні на сьогодні відбуваються за допомогою системи електронних торгів арештованим майном (СЕТАМ) через мережу Інтернет.

Організатор вносить до Системи інформацію про майно та формує лот торгів (інформаційне повідомлення про електронні торги (торги за фіксованою ціною)) на підставі отриманої ним заявки не пізніше ніж на третій робочий день з дати її отримання.

Після внесення лота до Системи автоматично визначається строк для підготовки до проведення торгів, реєстрації учасників, огляду майна, який

становить: для торгів за фіксованою ціною - 5 календарних днів; для електронних торгів:

- для лотів зі стартовою ціною до 5000,00 грн – 10 календарних днів;
- для лотів зі стартовою ціною від 5000,01 до 1 000 000,00 грн – 20 календарних днів;
- для лотів зі стартовою ціною від 1 000 000,01 грн – 30 календарних днів [71].

Користувачами системи є:

- спостерігач – будь-яка фізична особа, у тому числі уповноважений представник уповноваженої особи, яка виявила бажання спостерігати за ходом електронних торгів, без можливості подати свої цінові пропозиції;
- учасник - фізична особа, у тому числі уповноважений представник уповноваженої особи, яка сплатила гарантійний внесок та допущена до участі в електронних торгах;
- організатор – державне підприємство, що забезпечує здійснення заходів із створення та супроводження програмного забезпечення, технічного забезпечення, збереження та захисту даних, надання учасникам та спостерігачам торгів до системи;
- орган державної виконавчої служби, що здійснює реалізацію арештованого майна.

Перед поданням заявки щодо участі у конкретному аукціоні обов'язково сплачується гарантійний внесок - 5% заявленої на початку ціни. Сума гарантійного внеску на рахунок організатора повинна надійти Організатору не пізніше ніж за одну добу до закінчення електронних торгів не пізніше ніж за одну добу до закінчення електронних торгів.

Реєстрація у системі здійснюється автоматично. Відмова можлива лише через фіксований перелік підстав, насамперед, через неповне подання відомостей або несплату гарантійного внеску. Можливе повторне відправлення заявки.

Електронні торги проводяться протягом одного робочого дня з 9-ї до 18-ї години.

Кожен учасник подає цінову пропозицію, більшу за попередню на автоматично встановлений та зазначений в описі лоту «крок». Винятком є особлива ставка, яку можете зробити будь-який учасник торгів, але тільки 1 раз під час торгів по конкретному лоту. Зробивши особливу ставку можна підняти ціну на будь-яку суму незалежно від встановленого кроку.

Переможець торгів - учасник, який зареєстрував найвищу цінову пропозицію або той, що першим погодився заплатити стартову ціну за умови відсутності інших пропозицій. Якщо на момент закінчення торгів не надійшло жодної цінової пропозиції, призначаються повторні торги з подальшою уцінкою майна.

Протокол аукціону публікується у системі СЕТАМ (на сайті) автоматично не пізніше наступного дня після завершення торгів. Електронна версія протоколу також надходить на особистий акаунт переможця та направляється до ДВС.

Переможець має 10 банківських днів на оплату придбаного майна. На основі протоколу та факту оплати переможцем суми за придбаний лот органом ДВС складається акт (протягом 5 діб), який має отримати переможець (винятком буде майно, що є предметом іпотеки, реалізація такого майна здійснюється згідно Порядку та Закону України «Про іпотеку»). Згідно з актом, новий власник отримує придбане майно у власність і з майна знімається арешт [72].

3.2. Примусове виконання судових рішень немайнового характеру

До переліку рішень у немайнових спорах Законом України «Про виконавче провадження» віднесено низку рішень, за якими боржника зобов'язано особисто вчинити певні дії на користь стягувача, або утриматися від здійснення таких дій, зокрема таким є рішення:

- про поновлення на роботі;
- про вселення стягувача;

- про виселення боржника;
- про відібрання дитини;
- інші рішення, за якими боржника зобов'язано особисто вчинити певні дії на користь стягувача чи утриматися від здійснення таких дій [35].

Примусове виконання рішення про виселення розпочинається на підставі виконавчого документа. Виконання рішення про виселення боржника належить до групи рішень немайнового характеру, а саме рішень, які зобов'язують боржника вчинити певні дії або утриматися від вчинення певних дій.

Виконавець у постанові про відкриття виконавчого провадження зазначає про необхідність виконання боржником рішення протягом 10 робочих днів.

Державний виконавець наступного робочого дня після закінчення строку, наданого для самостійного виконання рішення, перевіряє виконання боржником рішення про виселення. У разі невиконання боржником рішення про його виселення самостійно державний виконавець виконує його примусово. Для примусового виконання рішення державний виконавець призначає день і час примусового виселення, про що письмово інформує боржника. Боржник вважається повідомленим про його примусове виселення, якщо повідомлення надіслано йому за адресою, за якою має здійснюватися виселення, чи іншою адресою, достовірно встановленою державним виконавцем. Під час здійснення примусового виселення обов'язково мають бути присутні поняті та працівники поліції. Присутність же боржника, тобто особи, яка виселяється, не є обов'язковою. Відсутність боржника, належним чином повідомленого про день і час примусового виселення, під час виконання рішення про виселення боржника не є перешкодою для його виселення.

Законодавець зазначає, що примусове проникнення на земельні ділянки, до житлових та інших приміщень у зв'язку з примусовим виконанням рішення суду про виселення боржника та вселення стягувача і рішення про усунення перешкод у користуванні приміщенням (житлом) здійснюється виключно на підставі такого рішення суду.

На нашу думку, вищезазначене положення встановлює виняток із загального правила. Тобто, при виконанні рішення про виселення (або про вселення) для проникнення до приміщення, що зазначене у рішенні суду, виконавцеві не потрібно звертатися до суду з поданням про вирішення питання про примусове проникнення до житла, для виконання рішення про виселення достатньо самого рішення суду про виселення боржника [73].

Про виконання рішення про виселення боржника державний виконавець складає акт, що підписується особами, які брали участь у виконанні рішення про примусове виселення [35].

У випадку порушення житлових прав будь-яка особа має право вимагати у судовому порядку поновлення цих прав шляхом виселення осіб, що їх порушують чи вселення особи, до житла, що належить їй на праві володіння чи користування.

Умовами проведення виконавчих дій щодо вселення є невиконання боржником рішення про вселення у строк, визначений державним виконавцем, який не повинен перевищувати 10 днів. Примусове вселення полягає у забезпеченні державним виконавцем безперешкодного входження стягувача у приміщення, вказане у виконавчому документі, та його проживання (перебування) в ньому.

Державний виконавець зобов'язаний письмово повідомити боржника і стягувача про день і час примусового вселення.

Відсутність боржника, належним чином повідомленого про день і час примусового вселення, під час виконання рішення про вселення не є перешкодою для вселення стягувача.

У разі якщо боржник перешкоджає виконанню рішення про вселення стягувача, державний виконавець накладає на нього штраф та вживає заходів примусового виконання рішення.

Примусове вселення стягувача здійснюється у присутності понятих за участю працівників поліції.

Про примусове вселення стягувача державний виконавець складає акт, що підписується особами, які брали участь у виконанні рішення про примусове вселення [74].

Відповідно до ч. 2 ст. 14 Закону України «Про виконавче провадження» для проведення виконавчих дій виконавець за потреби залучає понятих, працівників поліції, представників органів опіки і піклування, інших органів та установ у порядку, встановленому цим Законом [35].

Цілі, для досягнення яких залучаються працівники поліції виконавцем:

- забезпечення публічної безпеки і порядку, запобігання, припинення кримінальних та адміністративних правопорушень;
- ужиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю виконавців, фізичних осіб, що виникли при проведенні виконавчих дій щодо примусового виконання судових рішень і рішень інших органів.

М. В. Голубом висловлено ідею щодо створення у складі Державної виконавчої служби підрозділу силової підтримки. На думку цього автора, це питання стало вельми актуальним під час проведення аналізу проходження процесу виконання судових рішень під час масових заходів, насамперед політичної спрямованості. Як аргумент на користь ефективності такої пропозиції В. М. Голуб наводить приклад організації роботи служби федеральних маршалів США, яка передбачає не тільки безпосереднє виконання судових рішень, а в разі необхідності і силові дії.

У цілому така пропозиція цікава, однак чинне законодавство не передбачає можливість застосування сили під час примусового виконання, брак коштів у Державному бюджеті України навряд чи дозволить створити нові структурні елементи в системі органів примусового виконання рішень, тому постає питання про теоретичну та практичну обґрунтованість наведеної пропозиції.

Залучення для проведення виконавчих дій працівників поліції здійснюється за вмотивованою постановою виконавця, яка надсилається керівнику територіального органу поліції за місцем проведення виконавчої дії.

Тепер варто розглянути конкретні випадки взаємодії виконавців та працівників поліції у виконавчому провадженні.

Така взаємодія має місце у разі примусового входження виконавця до житла чи іншого володіння фізичної особи, на земельні ділянки, до житлових та інших приміщень боржника-фізичної особи, особи, в якій перебуває майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, проведенні в них огляду, у разі потреби примусового відкриття їх виконавцем, опечатування таких приміщень, арешту, опечатування та вилучення належного боржникові майна, яке там перебуває та на яке згідно із законом можливо звернути стягнення.

Взаємодія виконавців та працівників поліції має місце у процесі здійснення примусового виселення, примусового вселення [75].

У ст. 235 Кодексу законів про працю Укаїни зазначені причини, за якими працівника повино бути поновлено на роботі, а сама: звільнення без законної підстави або незаконного переведення на іншу роботу, у тому числі у зв'язку з повідомленням про порушення вимог Закону України "Про запобігання корупції" іншою особою.

Рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника, прийняте органом, який розглядає трудовий спір, підлягає негайному виконанню [76].

Негайне виконання рішення полягає в тому, що воно набуває властивостей здійснення і підлягає виконанню не з часу набрання ним законної сили, що передбачено для переважної більшості судових рішень, а негайно з часу його оголошення в судовому засіданні, чим забезпечується швидкий і реальний захист життєво важливих прав та інтересів людини [77].

Жовнір Т. зазначає, що на практиці трапляються випадки різного тлумачення вказаної нормами судами. Так, в одних випадках підставою для негайного поновлення на роботі позивача було судове рішення, а не постанова державного виконавця, який лише розпочав провадження з примусового виконання судового рішення, а в інших – судова колегія зазначила, що лише після відкриття виконавчого провадження у боржника (відповідача) виникає обов'язок

щодо виконання рішення суду про поновлення позивача на роботі. Та обставина, що боржник не використав своє право добровільно виконати рішення суду першої інстанції, не може мати для нього негативних наслідків.

На думку автора, першочерговою та найголовнішою підставою для негайного поновлення на роботі працівника є судове рішення [78].

Рішення вважається виконаним боржником з дня видання відповідно до законодавства про працю наказу або розпорядження про поновлення стягувача на роботі та внесення відповідного запису до трудової книжки стягувача, після чого виконавець вносить постанову про закінчення виконавчого провадження [35].

Виходячи з даних Єдиного державного реєстру судових рішень щодо спорів, що виникають з трудових правовідносин про поновлення на роботі, лише за половину 2018 року було прийнято 1766 рішень (для порівняння — за 2017 рік загалом було прийнято 3093 такі рішення). З одного боку, не може не радувати той факт, що працівники стали правосвідомими і захищають свої права, але, з іншого боку, ця тенденція на збільшення має й негативний відтінок — роботодавці не стали законослухнянішими і продовжують порушувати права працівників [79].

Відібрання дітей є по суті превентивною мірою відносно до батьків, оскільки надає їм можливість змінити своє ставлення до виховання дитини, не вдаючись до виняткової міри – позбавлення батьківських прав. Інакше кажучи, виконуючи профілактичну функцію, така сімейно-правова санкція, як відібрання дитини у батьків, передуює іншій санкції – позбавленню батьківських прав. Профілактичне значення відібрання є особливо важливим тому, що, на жаль, у законі немає якихось проміжних мір, які передували б позбавленню батьківських прав, а застосовувати одразу крайню міру впливу, далеко не завжди виправдано. Можливо тому здебільшого, зазначають фахівці, до батьків не застосовують ніяких заходів впливу (позбавлення батьківських прав не виправдано суворе; застосування відібрання тлумачиться однобічно, а інших співмірних за ефективністю мір законодавство не знає) [80].

Під час виконання рішення про відібрання дитини державний виконавець проводить виконавчі дії за обов'язковою участю особи, якій дитина передається на виховання, із залученням представників органів опіки і піклування.

За необхідності державний виконавець може звернутися до суду з поданням щодо вирішення питання про тимчасове влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу [35].

Решетник Є.М. визначає відібрання дитини сукупність дій, що здійснюються уповноваженими державою органами та посадовими особами, які спрямовані на захист прав дитини та полягають у передачі дитини від батьків до інших суб'єктів, у яких проживає дитина, особам, які визначені у рішенні суду.

Автор звертає увагу на те, що специфіка діяльності державного виконавця по виконанню рішень цієї категорії полягає, поряд із безпосереднім виконанням рішення, ще й в урахуванні психічного стану дитини, а відтак засоби виконання рішення повинні обиратися з обережністю та враховувати особливості віку дитини, її психічного стану, стану здоров'я тощо.

Потрібно враховувати, що виконавче провадження у справах про відібрання дитини тягне за собою комплекс дій державного службовця та самої дитини – їй потрібно зібрати свої речі, одяг, іграшки, все необхідне. Державний виконавець при цьому повинен давати дитині поради, допомагати їй, а також прислуховуватися до думки самої дитини [81].

3.3. Примусове виконання судових рішень про звернення стягнення на доходи

Звернення стягнення на заробітну плату та інші види доходів боржника регулюється статтями 68-70 Закону України «Про виконавче провадження» та розділом X Інструкції з організації примусового виконання рішень затверджена Наказом Міністерства юстиції України 02 квітня 2012 року № 512/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 29.09.2016_ № 2832/5).

Стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника звертається у разі відсутності в боржника коштів на рахунках у банках чи інших фінансових установах, відсутності чи недостатності майна боржника для покриття в повному обсязі належних до стягнення сум, а також у разі виконання рішень про стягнення періодичних платежів.

За іншими виконавчими документами виконавець має право звернути стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника без застосування заходів примусового звернення стягнення на майно боржника - за письмовою заявою стягувача або за виконавчими документами, сума стягнення за якими не перевищує п'яти мінімальних розмірів заробітної плати [35].

Про звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника виконавець вносить постанову, яка надсилається для виконання підприємству, установі, організації, фізичній особі, фізичній особі - підприємцю за місцем отримання боржником відповідних доходів. Копія зазначеної постанови залишається у виконавчому провадженні на контролі.

Якщо боржник працює на роботах з періодичним нарахуванням заробітної плати (сезонні роботи в сільському господарстві, на риболовецьких та рибопереробних підприємствах тощо), відрахування проводяться в міру нарахування заробітної плати.

Якщо боржник працює за сумісництвом на кількох підприємствах, відрахування проводяться із заробітку за кожним місцем роботи на підставі окремо винесених виконавцем постанов.

Якщо боржник працює у фізичної особи або фізичної особи - підприємця, у якого немає бухгалтера та рахунку в банку, утримані кошти із заробітку боржника перераховуються на рахунок органу державної виконавчої служби, рахунок приватного виконавця безпосередньо цими особами.

При виконанні рішень про стягнення коштів із засуджених постановою про стягнення з метою здійснення відрахувань у засуджених надсилається виконавцем до відповідних органів і установ виконання покарань лише після перевірки коштів

на рахунках боржника та іншого майна для покриття в повному обсязі належних до стягнення сум [41].

Розмір відрахувань із заробітної плати, пенсії, стипендії та інших доходів боржника вираховується із суми, що залишається після утримання податків, зборів та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Із заробітної плати боржника може бути утримано за виконавчими документами до погашення у повному обсязі заборгованості:

- у разі стягнення аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи, у зв'язку із втратою годувальника, майнової та/або моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням, - 50 відсотків;
- за іншими видами стягнень, якщо інше не передбачено законом, - 20 відсотків.

З пенсії може бути відраховано не більш як 50 відсотків її розміру на утримання членів сім'ї (аліменти), на відшкодування збитків від розкрадання майна підприємств, установ і організацій, на відшкодування пенсіонером шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також у зв'язку із смертю потерпілого, на повернення переплачених сум заробітної плати в передбачених законом випадках.

За іншими видами стягнень може бути відраховано не більш як 20 відсотків пенсії [35].

Оригінальний переклад терміну «аліменти» походить від лат. *alimentum* – їжа, утримання.

У вітчизняній юридичній лексиці поняття «аліменти» вперше з'являється в Кодексі 1926 р., в розділі під назвою «Стягнення утримання (аліментів) з членів сільського господарства (двору)». Стаття 31 Кодексу 1926 р. оперує словосполученням «кошти на утримання дитини (аліменти)». В сучасному розумінні термін «аліменти» з'явився в Указі Президії Верховної Ради УРСР від 15.09.1945 р. Кодекс 1969 р. використовує даний термін як самостійно, так і в парі – «утримання (аліменти)». Відповідна глава Кодексу 1969 р. називалась

«Аліментні обов'язки батьків і дітей», проте, починалась вона із ст. 80 «Обов'язок батьків утримувати своїх дітей» [82].

Епрікян А.А. визначає аліменти як певні кошти цільового призначення, що надаються в силу закону аліментнозобов'язаною особою (одним з батьків) управомоченій особі (іншому з батьків на користь дитини), і можуть носити як добровільний, так й примусовий характер [83].

Вербіцька М.В. вважає, що підставою для виникнення аліментного правовідношення є кровне споріднення між батьками і дітьми, засвідчене в установленому законом порядку, або інші юридично значущі зв'язки між ними (наприклад, усиновлення); вік особи, яка має правовий статус дитини.

Автор стверджує, що рішення суду про стягнення аліментів є вже наслідком наявності сукупності вказаних фактів та недотримання батьком (матір'ю) обов'язку щодо утримання дитини [84].

Важливим є те, що обов'язок батьків утримувати дитину виникає незалежно від їх непрацездатності, дієздатності. Крім того, недосягнення батьками повноліття не звільняє їх від обов'язку по сплаті аліментів. Способи призначення аліментів на користь дитини встановлюються Сімейним законодавством України. Аліменти призначаються: за рішенням суду та на підставі домовленості між батьками або з ініціативи одного з батьків [85].

Відповідно до ст. 189 Сімейного кодексу України Батьки можуть укласти договір про сплату аліментів на дитину, у якому визначити розмір та строки виплати.

Договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується.

У разі невиконання одним із батьків свого обов'язку за договором аліменти з нього можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса [86].

Гресь Н.М. визначає такі переваги договору між батьками у порівнянні із стягненням аліментів у судовому порядку: сторони самостійно визначають умови, розмір та строки виплати аліментів; в договорі можна передбачити і розмір можливих додаткових витрат на лікування дитини в разі хвороби, оплату відпочинку, навчання, розвиток здібностей та інші потреби та інтереси дитини; у

договорі про аліменти батьки можуть вказати призначення та цільове використання коштів; можливість примусового виконання договору [87].

Стягнення аліментів може здійснюватися у наказному провадженні. Зокрема визначено, що той з батьків, з яким проживає дитина (діти) має право звернутися до суду із заявою про видачу судового наказу про стягнення аліментів.

Суть наказового провадження у порівнянні із стандартним зверненням до суду із позовом (позовне провадження) полягає у значно спрощеному та більш оперативному розгляді питання по суті. Так після прийняття судом ухвали про відкриття наказного провадження судовий наказ по суті вимог видається судом у триденний термін. Сам судовий наказ видається без виклику заявника, боржника та інших осіб, а також без проведення судового засідання [88].

Виконавець стягує з боржника аліменти у розмірі, визначеному виконавчим документом, але не менше мінімального гарантованого розміру (не менше ніж 50 % від прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку).

За наявності заборгованості із сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму платежів за три місяці, стягнення може бути звернено на майно боржника. Звернення стягнення на заробітну плату не перешкоджає зверненню стягнення на майно боржника, якщо існує непогашена заборгованість, сукупний розмір якої перевищує суму платежів за три місяці.

Виконавець зобов'язаний обчислювати розмір заборгованості із сплати аліментів щомісяця.

У разі виїзду боржника на постійне проживання до держави, з якою Україна не уклала договорів про надання правової допомоги, за рішенням суду до виїзду боржника за кордон стягнення аліментів здійснюється за весь період до досягнення дитиною повноліття.

У разі стягнення аліментів як частки заробітку (доходу) боржника на підприємстві, в установі, організації, фізичної особи, фізичної особи - підприємця відрахування здійснюються з фактичного заробітку (доходу) на підставі постанови виконавця.

За наявності заборгованості зі сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за чотири місяці, державний виконавець виносить вмотивовані постанови:

- про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві виїзду за межі України - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі;
- про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві керування транспортними засобами - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі;
- про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі;
- про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві полювання - до погашення заборгованості зі сплати аліментів у повному обсязі [35].

У випадку виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою Україна не має договору про подання правової допомоги стягнення аліментів відбувається відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2002 року № 1203 «Про затвердження Порядку стягнення аліментів на дитину (дітей) у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про подання правової допомоги».

У разі виїзду одного з батьків, який є громадянином України, для постійного проживання в іноземній державі, з якою Україна не має договору про подання правової допомоги, він повинен виконати аліментні зобов'язання з утримання дитини (дітей) до досягнення нею повноліття, які оформляються договором між цією особою та одним з батьків, з яким залишається дитина (діти), або її опікуном, піклувальником, або договором

про припинення права на аліменти для дитини (дітей) у зв'язку з передачею права власності на нерухоме майно (житловий будинок, квартиру, земельну ділянку тощо).

Якщо аліментні зобов'язання не були виконані особою, що виїжджає, стягнення аліментів провадиться за рішенням суду.

З метою запобігання ухиленню батьків від утримання дітей до їх повноліття шляхом сплати аліментів особа, що виїжджає для постійного проживання за кордоном, разом із заявою про видачу паспорта громадянина України для виїзду за кордон або оформлення відповідної сторінки у паспорті (далі - паспорт) подає до паспортної служби органу внутрішніх справ за місцем постійного проживання в Україні у разі наявності дитини (дітей), що залишається в Україні, договір про виплату аліментів або нотаріально засвідчену заяву про відсутність у одержувача аліментів вимог щодо стягнення аліментних платежів, або копію рішення суду про виплату аліментів [89].

Ханович Є. вважає, що Складність стягнення аліментів на дитину пов'язана не тільки з недосконалістю норм сімейного законодавства або законодавства, що регулює примусове виконання рішень, а й податкового, яке робить можливим неофіційне працевлаштування або отримання зарплатні у «конверті», адміністративного, кримінального, прогалини якого роблять можливим ухилення боржника від відповідальності. Таким чином, порядок стягнення аліментів на дитину є складним процесом, що пов'язаний із декількома галузями права та потребує вдосконалення на кожній стадії – від призначення аліментів за рішенням суду до його примусового виконання [90].

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, проведене нами дипломне дослідження на тему «Виконання судових рішень у виконавчому провадженні» дало можливість сформулювати наступні загальні висновки до роботи:

1. У юридичні науки формуються різні погляди на розуміння поняття виконавчого провадження. Деякі вчених вважають, що виконавче провадження є завершальною стадією цивільного, господарського, кримінального і адміністративного процесу, інші називають виконавче провадження сукупність дій і правовідносин, що виникають між учасниками процедури примусового виконання рішень та суб'єктами виконання судових рішень. Існує концепція про виокремлення виконавчого провадження в окрему галузь права, яку пропонують називати «виконавчим правом» або «виконавчим процесуальним правом». Отже, єдиної думки, серед науковців щодо визначення поняття виконавчого провадження на даний час не існує.

Законодавець визначає, що виконавче провадження є завершальною стадією судового провадження і являє собою сукупність дій органів і осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень і проводяться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Законом. Інститут виконавчого провадження покликаний забезпечувати примусове виконання рішень судів та інших органів посадових осіб з метою відновлення прав і свобод громадян, що були порушені у зв'язку з недобровільним виконанням судових рішень.

2. Державна виконавча служба має давню історію, праобразу якої сягають своїм корінням ще додержавних часів. Дослідивши історичні передумови щодо виникнення інституту виконавчого провадження можна виділити такі періоди його розвитку та становлення:

- проведення судової реформи 1864 року;
- після судової реформи і до 1917 року;
- радянський період;
- період від 1991 до незалежності України.

Реформування системи виконання судових рішень та удосконалення законодавства у сфері виконання судових рішень триває і на даний час.

3. На даний час основними нормативно-правовими актами, що регулюють відносини у сфері виконання судових рішень у виконавчому провадженні є Закони України «Про виконавче провадження», «Про осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» та Інструкції з організації примусового виконання рішень затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 30.09.2016 № 2832. Основними змінами у законодавстві про виконавчому провадженні є: запровадження інституту приватних виконавців поряд з державними; введення в дію єдиних реєстрів боржників та приватних виконавців; зміна строків вчинення виконавчих дій; здійснення реалізації майна боржника на електронних торгах; боржнику не надано строк для добровільного (самостійного) виконання рішення при відкритті виконавчого провадження; виконавців, при відкритті проваджень, зобов'язали відразу накладати арешт на майно (кошти) боржників тощо. З 5 січня 2018 року набрали чинності положення Закону України «Про виконавче провадження», якими передбачено запуск Єдиного реєстру боржників. До цього реєстру вносяться дані про громадян та компанії, які відповідно до рішень суду визнані боржниками і стосовно яких відкрито відповідне виконавче провадження. Цей реєстр є складовою частиною автоматизованої системи виконавчого провадження та створений з метою оприлюднення в режимі реального часу інформації про майнові зобов'язання боржників.

4. Суб'єктами примусового виконання судових рішень виступають органи державної виконавчої служби та приватні виконавці. Правовий статус державних та приватних виконавців відрізняється: способом відбору на посаду; обсягом компетенції (приватні виконавці не можуть приймати до виконання низку видів виконавчих документів); способом оплати винагороди та її розміром; діяльність приватних виконавців, крім Міністерства юстиції, контролює ще й Асоціація приватних виконавців.

5. Реально приватні виконавці в Україні працюють з вересня 2017 року. За 2017 рік відкрито виконавчих проваджень: 3 363; завершено виконавчих проваджень: 269, з яких: 223 – фактично виконано. З вересня 2017 року приватними виконавцями стягнуто грошових коштів за рішеннями на загальну суму 50 710 676 гривень. Однак, у роботі вони зіткнулись з низкою проблем, що стосуються як організації роботи, так і самої процедури виконання рішень. Однією з таких є, наприклад, вартість стахування Страхування цивільно-правової відповідальності приватного виконавця. Тому потрібно і далі реформувати законодавство у сфері виконання судових рішень, а для цього обов'язково запозичувати та імплементувати законодавство та досвід іноземних країн, які пройшли свій власний шлях та у яких результативність роботи виконавців свідчить про успіх таких нововведень.

6. Певні особливості має примусове виконання окремих видів судових рішень. Складним процесом є звернення стягнення на майно боржника, адже, складається із декількох етапів: виявлення майна боржника, опис та арешт майна боржника, оцінка та вилучення майна боржника, примусова реалізація майна боржника, а також може здійснюватись, лише за наявності певних умов. Для рухомого та нерухомого майна існують різні типи його виявлення для звернення. Особливості має звернення на майно боржника- юридичної особи.

Також складним є порядок стягнення аліментів на дитину, адже пов'язаний із декількома галузями права та має багато різних аспектів. Однією з особливостей виконання рішення суду про відібрання дитини є потреба враховувати психологічний стан дитини, її вік, стан здоров'я та поведінка виконавця.

7. З метою удосконалення правового регулювання виконання судових рішень в Україні у випускній кваліфікаційній роботі пропонуються наступні практичні кроки:

Доповнити ч. 1 ст. 4 «Принципи діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців» Закону України «Про органи та осіб, які

здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», принципами:

- імперативності, за допомогою якого реалізується державно-владна діяльність органів Державної виконавчої служби та від якого залежить повне та неухильне виконання рішень судів та інших органів;
- сумлінності та конфіденційності;
- недопущення конфлікту інтересів.

Доповнити ст. 9 Закону України «Про виконавче провадження» ч. 8, що має наступний зміст: «Захист персональних даних боржників в Єдиному реєстрі боржників здійснюється відповідно до Закону України «Про захист персональних даних».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2016. – № 30. – Ст.55, 129. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254/к/96-вр>.
2. Сопільник Р.Л. Умови та порядок здійснення виконавчого провадження в Україні. Форум права. 2013. №3. С.621-626
3. Калінін Р.С. Щодо принципів виконавчого провадження в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014. № 27. С. 141-144
4. Верба-Сидор О.Б., Федик С.Є. Принципи виконавчого провадження за новими законопроектами. Юридичний науковий журнал. 2016. №2. С. 25-28
5. Ільїна Ю.П. Доцільність законодавчого закріплення принципів виконавчого провадження в рамках реформування ДВС України. Порівняльно-аналітичне право. 2015. №5. С. 116-119
6. Гук Б.М. Проблеми дефініції поняття виконавчого провадження. Університетські наукові записки. 2009. №1(29). С.101-106
7. Штефан М.Й., Омельченко М.П., Штефан С.М. Виконання судових рішень: навч. посіб. Київ, 2001. 318 с.
8. Гусаров К.В., Червинська М.Є., Мазур Л.М., Свистун І.П., Кравцов В.Ю. Виконавче провадження: навч. посіб. Харків, 2017. 186 с.
9. Калінін Р.С. Про місце виконавчого провадження у системі права України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. № 3-1. С. 73-76
10. Ткачук О.С. Реалізація судової влади у цивільному судочинстві України: структурно-функціональний аспект: дис. док. юрид. наук: Харків, 2016, 547 с.
11. Єфремова І.І. Питання самостійності виконавчого провадження. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування. 2013. №182. С. 126-131

12. Гетманцев О.В. Звернення судових рішень до виконання в системі цивільного судочинства. Науковий вісник Чернівецького університету. 2013. №660. С. 75-80
13. Шелевер Н.В. Особливості виконавчого провадження в країнах Європейського союзу. Форум права. 2016. №1. С. 262-266
14. Колобов Л. В. Порівняльний аналіз виконавчого провадження в провідних зарубіжних країнах. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2017. С. 86-89
15. Макушев П.П. Державна виконавча служба в Україні: адміністративно-правове дослідження: дис. док. юрид. наук: Запоріжжя, 2017, 532 с.
16. Руденко М. Деякі проблеми виконавчого провадження та можливі шляхи їх вирішення. Юридична Україна. 2014. №5. С. 67-71
17. Глушенко С. Реформа системи виконання судових рішень: перезавантаження. URL: <https://toda-group.com.ua/news/reforma-sistemi-vikonannya-sudovih-rishen-perezavantazhennya-84>
18. Макушев П.П. Державна виконавча служба в Україні: адміністративно-правове дослідження: дис. док. юрид. наук: Запоріжжя, 2017, 532 с.
19. Фурса С.Я., Щербак С.В. Виконавче провадження в Україні: навч. посіб. Київ, 2002. 480с.
20. Гук Б.М. Історико-правові передумови створення та розвитку Державної виконавчої служби. Публічне право. 2012. №3(7). С. 205-210
21. Деревянко Б.В. Становлення законодавства і практики діяльності органів із забезпечення виконання рішень господарських та інших судів 1990-2005 роках. Актуальні проблеми держави і права. 2014. С. 255-260
22. Кременовська І. Реформа виконавчої служби України: як це працює у Європі. URL: <http://argumentua.com/stati/reforma-vikonavcho-sluzhbi-ukra-ni-yak-tse-pratsyu-u-vrop>.

23. Головне територіальне управління юстиції у Хмельницькій області. Реформа Державної виконавчої служби. URL: https://ye.ua/sms/sms_5240.html.
24. Курило М.П. Судові рішення в різних галузях процесуального права: можливості уніфікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2013. №6-1. С. 57-60
25. Розум І.О. Судове рішення у справах адміністративної юрисдикції: спектральний аналіз дискусійних теоретичних аспектів сутності та правової природи. Юридичний вісник. 2017. № 3(44). С. 54-60
26. Шиманович О.М. Поняття, види та роль судових рішень у захисті прав і свобод людини громадянина та прав і свобод юридичних осіб, інтересів суспільства і держави. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2004. № 60-62. С. 22-25
27. Гаврік Р.О. До питання про поняття судового рішення в адміністративній справі. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. № 5. С. 27-30
28. Андронов І.В. Питання класифікації рішень суду в цивільному процесі України. Університетські наукові записки. 2006. №3-4. С. 204-207
29. Макарова Л. Класифікація правових актів органів посадових осіб судової влади: аналіз наявних і нові підходи. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2017. С. 13-18
30. Верхотуров О.О. Поняття та сутність рішення суду, яке підлягає примусовому виконанню. Митна справа. 2015. № 2(98). С. 229-234
31. Мінченко Д.А. Порядок визначення та виконання рішень іноземних судів в Україні. Вісник ОНУ ім. І.І. Мечнікова. 2014. №3. С. 56-62
32. М. Мальський. Проблеми здійснення виконавчого провадження щодо рішень судів чи інших юрисдикційних органів винесених в іноземній державі, як інституту транснаціонального виконавчого процесу. Національний юридичний журнал. 2014. № 102. С. 102-108

33. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20.05.15 № 276/2015 . URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>

34. Виконання судових рішень. Офіційний сайт Ради з питань судової реформи. URL: http://jrc.org.ua/steps/step/vikonannya_sudovih_rishen%27

35. Про виконавче провадження: Закон України за станом на 12.07.2018 р. Верховна Рада України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1404-19/>

36. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України за станом на 03.07.2018 р. Верховна Рада України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#n43>

37. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від № 2581-VIII від 02.10.2018 /Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

38. Цивільно-процесуальний кодекс України: Закон України № 2581-VIII від 02.10.2018 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

39. Господарсько-процесуальний кодекс України: Закон України № 2475-VIII від 03.07.2018 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>

40. Про виконавче рішення Європейського суду: Закон України за станом на 16.10.2012 р. Верховна Рада України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

41. Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень: Наказ Міністерства юстиції України від 30.09.2016 № 2832/5 // Офіційний вісник України. 2016. № 76. Ст. 2559.

42. Про затвердження змін до Інструкції з організації примусового виконання рішень: Наказ Міністерства юстиції України від 03.08.2018 № 901/32353// Верховна Рада України URL: [http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0901-](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0901-18)

43. Щербак С.В. Суб'єкти виконавчого процесу. Вісник Української академії банківської справи.2012.№6. С.35-38
44. Леоненко О. М. Класифікація суб'єктів виконавчого провадження. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1284/>
45. Вінциславська М.В. Суб'єкти виконавчого процесу та їх класифікації. Вісник Вищої ради юстиції. 2012. № 3. С. 7-17
46. Головне територіальне управління юстиції в Одеській області. Державні виконавці та їх правовий статус. URL: http://just.odessa.gov.ua/?view=viewnews&page_id=186
47. Про державну службу: Закон України за станом на 03.07.2018 р. Верховна Рада України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
48. Корнякова Т.В. До характеристики проблемних питань адміністративно-правового статусу державного виконавця. Право і суспільство. 2017. № 3. С. 147-152
49. Головне територіальне управління юстиції в херсонській області. Відповідальність у виконавчому провадженні. URL: <http://justks.gov.ua/vidpovidalnist-u-vikonavchomu-provadzheni/>
50. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України № 2599-VIII від 18.10.2018/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
51. Морозова В.О. Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності ДВС України: проблеми удосконалення. Прикарпатський юридичний вісник. 2017. № 6. С. 155-159
52. Шаманова В.М. Порівняльна характеристика правового статусу державних та приватних виконавців. URL: <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/28968/1/Шаманова%20В.М.%20ПОРІВНЯЛЬНА%20ХАРАКТЕРИСТИКА%20ПРАВОВОГО%20СТАТУСУ.PDF>
53. Коваленко Г.О. Окремі аспекти формування інституту приватних виконавців. Конституційне правове регулювання публічно-правових та приватно-

правових інститутів України: сучасний стан та перспективи розвитку: тези доп.круглого столу

54. Зозуля І.В. Правове забезпечення статусу суб'єктів виконавчого провадження у сфері примусового виконання судових рішень і рішень інших органів та установ. Право і суспільство. 2017. № 1. С. 148-153

55. Бездольний О.С. Сучасні технології у виконавчому процесі. Наука та освіта. 2018. № 4. С. 107-113

56. Броварська РДА. Відкриття виконавчого провадження. URL: <http://www.brovary-rda.gov.ua/novini/povidomlenna-organizacij-rajonu/vidkrittavikonavcogoprovadzenna>

57. Головне територіальне управління юстиції у Закарпатській області. Порядок стягнення виконавчого збору 31.01.2018. URL: <https://zakjust.gov.ua/yurydychni-konsultatsii/1001-poriadok-stiahnennia-vikonavchoho-zboru-31012018>

58. Процедура відкриття виконавчого провадження. URL:<https://ukrogis.com/statti/vidkrittaya-vikonavchogo-provadzhennya.html>

59. Головне територіальне управління юстиції у кіровоградській області. Строк здійснення виконавчого провадження. URL: http://krjust.gov.ua/news/ID_strok-zdiisnennya-vikonavchogo-provadghennya-31-05-17.html

60. Гуржій Т.О. Примусове звернення стягнень на майно боржника. Вісник ОНУ імені І.І. Мечнікова. 2018.№ 1. С. 73-85

61. Зеленкова І.Г. Процедура звернення стягнення на майно боржника у виконавчому процесі: дис. канд. юрид. наук: Київ, 2017, 195 с.

62. П'ятницький А.В. Адміністративно-правове забезпечення реалізації заходів примусового виконання судових рішень: : дис. канд. юрид. наук: Суми,2018,225 с.

63. П'ятницький А. Деякі аспекти державної системи примусового виконання рішень в у мовах конкретного судочинства з приватними виконавцями.

URL:<http://yur-gazeta.com/publications/practice/vikonavche-provadhennya/derzhavni-vikonavci-vs-privatni.html>

64. Про банки і банківську діяльність: Закон України за станом на 01.10.2018 р. Верховна Рада України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#n1659>

65. Правила зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці: Постанова правління Національного банку Укарїни від 25.14.07.2006 № 267. Верховна Рада України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0935-06#n128>

66. Щодо виконання вимог Закону № 2475: Лист Національного банку України від 25.09.2018 № 57-0009/51872.

67. Бордаченко О.В. Арешт майна боржника у виконавчому провадженні. URL: <https://www.solicitor.com.ua/aresht-mayna-borzhnika-u-vikonavchomu-provadhenni/>

68. Солонько М.М. Арешт цінних паперів. URL: <http://solonko.com.ua/index.php/13-article/napriamky-diialnosti-rukhome-maino/23-aresht-tsinnikh-paperiv>

69. Правовий патруль. Визначення вартості та оцінка майна у виконавчому провадженні. URL: <https://legalway.org/post/articles/viznachennya-vartosti-ta-otsinka-majna-u-vikonavchomu-provadhenni/>

70. Кравченко І.І. Реалізація арештованого майна через електронні торги у виконавчому процесі України

71. Порядок реалізації арештованого майна, затвердженого наказом Міністерства юстиції України № 2831/5 від 29.09.2016.

72. Система електронних торгів арештованим майном. Електронні торги. URL: <http://setam.gov.ua/electronic-auction>

73. Бондар І.В. Примусове виконання рішення про виселення боржника. Часопис Київського університету права.2017.№ 2.С.115-117

74. Головне територіальне управління юстиції в Запорізьській області. Управління державної виконавчої служби. Виконання рішення суду про вселення стягувача. URL: <http://dvs-zp.gov.ua/?q=node/4163>

75. Сергієнко Н. Взаємодія виконавця та працівників поліції у процесі виконання рішень судів та інших органів. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 73-85

76. Кодекс законів про працю України: Закон України № 2542-VIII від 18.09.2018/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

77. Шурин О.А. Рішення суду у справах про поновлення на роботі у зв'язку з розірванням трудового договору за ініціативи роботодавця. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. № 5. С. 161-164

78. Жовнір Т. Особливості вирішення трудових спорів про поновлення працівника на роботі. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 8. С. 74-77

79. Кучерова О. Поновлення на роботі: що, де, коли?. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2018/july/issue-26/article-37844.html>

80. Мироненко В.П. Наявність небезпеки для виховання та розвитку дитини – визначальна умова її відібрання у батьків. Юридична психологія та педагогіка. 2013. № 1. С. 254-263

81. Решетник Є.М. Окремі аспекти виконання рішень суду про відібрання дитини. Університетські наукові записки. 2013. № 4. С. 174-179

82. Шершньова О.А. Правове регулювання відносин утримання (алементування): термінологічна проблема. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2013. № 114. С. 67-72

83. Епрікян А.А. Аліменти, як один із засобів забезпечення права дитини на утримання. Правова держава. 2015. № 20. С. 93-99

84. Вербіцька В.М. Актуальні проблеми стягнення аліментів на неповнолітніх дітей. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/8752/1/ужгород.pdf>

85. Верховець К.С. Стягнення аліментів на дитину за чинним сімейним законодавством: підстава та процедура. Порівняльно-аналітичне право. 2013. №3-1. С.112-115

86. Сімейний кодекс України: Закон України № 2475-VIII від 03.07.2018/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

87. Гресь Н.М. Договірне регулювання аліментних зобов'язань щодо утримання батьками своїх дітей. Юридичний науковий електронний журнал. 2015. № 3. С.49-52

88. Кольцов Е. Вдосконалено порядок стягнення аліментів. URL: <https://provse.te.ua/2017/08/vdoskonaleno-poryadok-styahnennya-alimentiv/>

89. Порядок стягнення аліментів на дитину (дітей) у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про подання правової допомоги: Постанова Кабінету міністрів Укарїни від 19.08.2002 № 1203. Верховна Рада України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1203-2002-п>

90. Ханович Є. Порядок стягнення аліментів на дитину за чинним законодавством. Підприємництво, господарство і право. 2016. №10. С.20-25